

zeruko **ARGIA**

BANAKOLA: OKENDO, 22 · DONOSTIA · TEL. 426666 · PREZIOA 8 PEZETA

ZUMETAREN MURALA USURBILEN

NON ZER

**Absurdistango
errepublikaz**

Larresoro . . . 3 gn.

Giscard eta Mitterrand

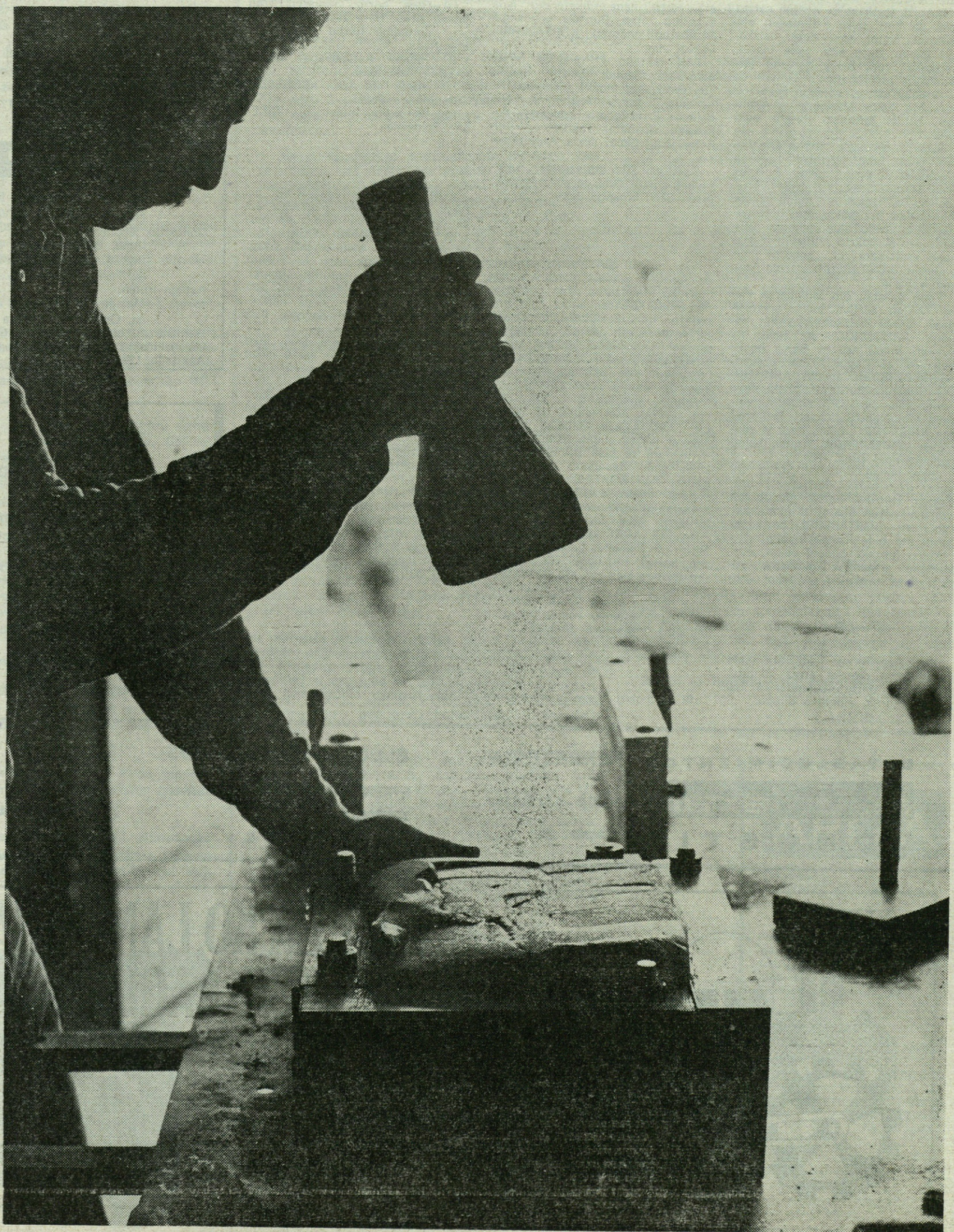
Irastortza . . . 5 gn.

Beasaingo jaietan

Murumendi. . 9 gn.

**Urte
beteko
lan
isila**

**Udaletxearen
ekintza
txalogarria**

Bada alderik

Agintari guztiak berdinak omen dira. Hala esan ohi da askotan. Baina ez da egia. Bada alderik batzuen eta besteen artean.

Frantziak izan du, orain berriro, bere buruzagia hautatzeko aukera. GISCARD ala MITTERRAND? Lehenaren euskarri bata, berri-zearen aldekoa bestea. Eskuinaren santuhartua lehenengoa, ez-kerrarena bigarrena. Kapitalismoaren zutabe Giscard, sozialismo-aren xuxpertzale Mitterrand.

Hona bi gizon. Bakoitzak bee iritziak eta jokabideak ditu. Bakoitzak bere taldeak dauzka atzetik.

Erdibiturik dago Frantzia. Giscard-en alde erdiak. Mitterrand-en alde beste erdiak. Lehenaren segurantzia nahi dute erdiek. Beste erdiek, berriz, berriaren arriskua eta poza.

Ez zen erraza nork irabaziko zuen antzematen. Gogorra eta astuna izan da Frantziaren maiatzaren hemeretzia. Iluntzen ez duen eguna eta argitzen ez duen gaua ezagutu dituzte frantsesek.

Ehuneko 87,40 lagunek parte hartu dute hauteskunde hauetan. Maiatzaren 20ra arte ez da garbi jakiterik izan nor izango zen irabazle. Alde txikia agertzen zen hautarkietan. Ehuneko 50,57 Giscard-en alde. Ehuneko 49,43 Mitterrand-en alde azaltzen zen igandeko kontu-ematean.

Alde txikiak, baina irabazle atera da azkenean Giscard. Dirudunek, jauntxoek eta eskuindarrek irabazi dute Frantziaren. Beldur-tiek eta zalantzatiek ere nahiago izan dute «ezagutu gabeko ona baino ezagututako txarra».

Mitterrand-en politikagintzak haize berri fresko bat eskaintzen zion Frantziari eta Europari. Baina haizeberritzeak eta giroaldatzak gaixotu egiten du zenbait. Ez ditu denak ondo hartzen giro-al-datzak. Ondo hartuko lukeen asko ere ikaratu egiten du.

Dena den Giscard du Frantziak bere lehendakari gaurtik aurrera.

Giscard-en agintea lehengoena baino gozoagoa eta gizatiarra goa izango da, noski. Baina muinean berdina da. Ez du aldaketa sakonik ekarriko. Haundi izanaz jarraituko du Frantziak eta haundi-maundikeria horrek liluraturik frantses asko ez da ohartuko txiki eta loturik dela.

Bosgarren orrialdeak ematen dizu bata eta besteak agindu duenaren berri, zertxobait. Asko agindu dute biek ere. Gehiegi, noski. Izan ere hitzak errazak dira, egiteak dira zailak.

Halere bada bien artean alderik. Sakonagotik heltzen die Mitterrand-ek arazoei. Herrigintzan, lantegian, irakaskintzan esku gehiago izango zuteen jendeak. Europa batzen ahaleginduko zen, armagintza motelazten, Herri Behartsuei laguntzen.

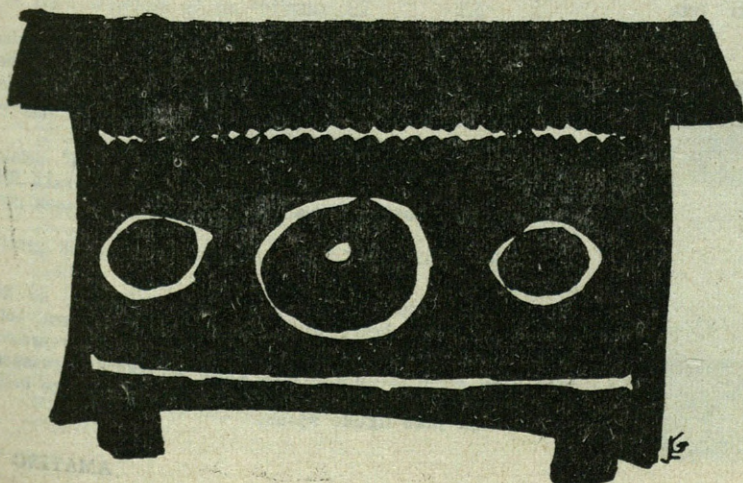
Frantzia egiazko askatasun, senidetasun eta berdintasun bide-etan barrena abiatuko ote zen ustea zuen Frantziako eta Europako ezkerak. Izango ote zuen horretarako Mitterrand-ek nahiko arte eta molde? Aseko ote zuen ezkerria? Frantzia Haundiaen zaleek ez ote zuten dirua etekin gehiago emango zien lekura eramango?

Dena den ustel gertatu da ezkerrean ustea eta ametsa.

Bereganatuko ote du Giscard-ek hautarkiarik eman ez dion beste erdia? Egingo al ditu agindu dituen aldaketak ezkerak nahi bezain agudo? Zerbait hobearen zai dago beste erdi hau. Ez dago eskuak toles-turik egoteko prest.

Giscard-ek ere ez al ditu nahiko lanak hartu? Ez al zaio berehala asaldatuko langileria? Nola baretu behar ditu ixkanbila hauek denak?

Asma dezala bere agintean opa diogu Giscard-i. Horretarako bete dezala lehenabiltze agindu duen guztia. Aldaketa sakonen premian dago Frantzia ere. Motel ibiltzeak ez dio ezeren onik ekarriko geroke Frantziari.

ABSURDISTANGO ERREPUBLIKAZ

Gure herrialdea horretara bataiatuz bukatu du J. Azurmendi lankideak ezkerri buruzko bere sail mamitsua. Eta Maiatzaren 12ko bere artikuluan («Ezkerrearen obligazioa») Alemanian bizi ez garenok ere sumatzen dugun joera berri baten jaiotza isila salatu du: teori-kerien eta ezkerkerien betekadaren ondorioz, zenbait lekutan eta gizataldetan hozitzen hasia bide den *teoriarekiko herria*. «Aski duk», entzuten hasi da bezterretan; «hainbeste teoriak eta intelektualek okeginda utzi gaituzte! Utz ditza-gun alde batetara kirtinkeria horiek».

Hots, Azurmendiri bezala niri ere, arrunt larri iruditzen zait esaldi horien arriskua. Zeren-eta, azken buruan, azkeneko urte zail eta luze hauetan ezkerrearen bila lehiaz baina oker-bidetik saiatu ondoren, orain ondorio bakartzat ideiekiko etsipen eta goragale hori baizik lor-tuko ez bagenu, etsaiek irabaziko bailukete: bi-rritan eta bi alderditatik batera.

Gerorako xederik edo proiekturik gabe ezke-rrik ez dago. Eskuindarrak, jakina denez, ez du gerorako proiektu-beharrik: mundu hau bere horretan edo hor nunbait ontzat ematen due-nez gero, bestelakorik ez du nahi eta ez espero, eta nola ote litekeen asmatu beharrik ez du senditzen.

Ezkerak, berriz, nahi du, eta sinesten, bes-te mundu bat *bestelako* mundu bat alegia; eta bestelakoa nahi duenez gero, utopiara lerra-tzeko arriskua du, ez dagoena proposatu behar baitu. Hots, askotan, ezinezkoa da ez dagoena; eta, egon, horregatixe ez dago. Bestetan, ber-riz, Kondairan behin eta berriz frogatu denez, ezinezko zirudiena gertakari bilakatu da, eta lege, eta belaunen altxor. Ez zegoena mamitu egin zitekeen, beraz, kasu horietan.

Berezketa edo jorraketa zail horretan, hain zuzen, *nahi-ta-ekoa* da egiazko intelektualaren ekarria edo laguntza.

«Errealismo» askoren oinarrian, ordea, es-kuinkeria den deia datza. Bestelako mundu as-koren ukaeran, gaurkoaren bedeinkazioa. Eta horretara, gure artean jaiotzen hasia den anti-intelektual-aldiak, osoa eta arrazoiingabea de-nean bederen, etsaiaren jokora lerratzeak arris-ku nabarmena dakar berarekin.

Gure arteko batzu etsita daude. Nola ez egon-go? Zerk ekarri du etsialdi hau, ordea? Eran-tzuna ez da zalantzakoa, ene ustez: ereindako *funtsak* berak ekarri du; proposatu zitzaiguna ez baitzen gure egoeraren azterketaren bitartez irits zitekeen helburua, bazterrak nahasteko he-datu zitzaigun lanbro itogarria baizik. Gure be-harrek ez-baina beste muturrekoen xede izku-tuek zabal erazi zuten!

Erne ibili beharra dago, beraz, oraingo kin-kaldi berri honetan; bestela gaitzaren kakoa be-rriro ere guri itzuririk, bigarren zulo-zulara le-r-ratuko baikinake: apolitizismoaren eskuinke-riaren zulora, alegia, «Teoriarik ez» diotenak, ez dira gure herriaren beharretan funtsaturik mintzo.

Gure artean ez dago, inundik ere, jakindu-riazko gehiegikeriarik. Aitzitik, modako hitz hanpurusez dismiliturik ere, ezjakinak eta fi-tsik ikusten ez dutenak sekula baino ugariago dira gaur beharbada. Gure artean, hain zuzen, eta politikari gagozkiolarik bereziki, jakinduri-eskasia dago itzela, harrigarria gero. Teoria-tzat ezagutarazten diren proposamenduak ez di-ra inoiz gure beharren azterketaren ondorio. Beti ohi datoz urrundik eta bestek bestetera oraturik eta prestaturik.

Gure herriaren oinarrien ezjakintza ezin na-barmenago eta lotsagarriago da. Ez dakigu ezer geroaz, eta nun bizi garen ere ez dakigu, ez zerk eta nola honetara gaituen. Baina berdin omen da. Batzuegan aurkitzen dugun ideologi-betekada, beraz, zeharo da *alienatua*; ez baita inundik ere gure beharren arabera mamitutako azterketa, albotik albora iragan erazia baizik. Ideologiazko eta abstraziozko betekada horrek, horrela, geure kuntzetik atera gaitu, eta geure egiatik urrunditu. Sasi-teoria hori morfina izan zaigu, gurean egiazko ezkerria sor dadin nahi ez dutenek gure lozorroan txertatua.

Eskuin aldetik ez dago guretzako irtenbide-rik: ez gaur, jakina; baina *are gutxiago* bihar. Burgeskumeetatik at, nork ez du hori oraindik ulertzen? Nola izan daiteke gure artean horren egia dirdaitsua oraindik ikusten ez duenik? Ez dakit, benetan.

Kapitalismoaren ukoan hasten da ezkerria. Ez inolaz ere eskuin alderago. Multinazionalen ga-raian, monopolioen garaian, ezkerrearen muga-rria hortxe dago. Ez dago dudarik.

Baina «Absurdistan»dik irtengo bagara (ir-tengo garea inoiz? Alajainkoa!) ezker hori egiaz mamitu behar, egiaren bitartez alegia, egia gi-dari harturik: bai helburuari buruz, bai gure herriaren azterketari buruz. Egiak izan behar ezkerrearen orea. Eta egiaren bilaketa etenga-bea *intelektualari* dagokio hain zuzen.

Sobera eta lar ez-baina falta eta urri dugu hain zuzen egiaren teoria hori, geure egiarena jakina; eta horrenbeste urtez ezkerkeriatan murgilduta ibili ondoren, negargarria litzate-ke, eta geroari buruz ezin larriagoa, orain ge-ure bidea... teoriarekiko gorroto berria dela bi-de, eta «teoriarik aski» horretan finkaturik, es-kuindarren eskuetan uztea. Berriz ere!!

Ez jaunak:

1) Nahi genukeen gizarte berri horren pro-gramarik gabeko ezkerrik ez dago. *Teoria* bat behar dugu; eta teori-jorraketa horretan *inte-lektualak* behar ditugu argitzaile eta gidari.

2) Nundik eta nola joango garen ere azter-tu beharra dago. *Jokabideen* mailan, beraz, era-baki behar dugu geure eginkizuna, urraska eta ez utopien hodeietan. Honetan ere *teoria eta intelektualak* arras ditugu beharrezko.

Lan gaitza dago, beraz, itsusia, zaila, oso zaila, dogmakerien erosotik urrun. Lan gogorra ezker tar intelektualena.

Gaurko etsialdia ez da berez txarra. Garaia bazen, hain zuzen, sasi-ideologia horietan barre-na inora ez goazela erreparatzeko. Horretatik, ordea, denaz etsi, eta pragmatismo eskuindar eta hutsera erori beharrik ez dago.

Beste sail batetan Jainkoaren Erreinua mun-du honetan obratzeko esperantza galduagatik, ezelako gizabiderik ez dagokeela eta giza-ekin-tza guztiak berdin direla esan beharrik ez da-go-en bezala, agindu zitzaizkigun gizarte-ganbia-mendu osoak mito huts gertatu badira ere, gi-zarte guztiak ez dira elkarren kide! Eta egiaz-ko ezkerak *alienaziorik* gabeko helburu bat be-har du proposatu. Horra hor pentsatzaileen be-tebeharra. Ahulek ez bestek behar izaten dute politikabidean, sustatzaile, mitologia nabarme-nik. Guk helburu apalagotan, baina egiazkoa-gotan ere, finkatu behar dugu geroa.

Izan gaitzen zentzudun. *Egiatzko* ezker bat behar dugu, oinak lurtean pausatutik bizi. Eta ez dugu. Irents erazi zaizkigun pozoin ezker-koi en orde orain apolitizismora lerratzeak, ezer ikasi eta ulertu ez dugula erakutsiko luke. Eta Kondaira-haro oso bat «manoeuvre de diver-sion» gisa nabarmen agertuko.

Agian ez horrelakorik gertatuko!

LARRESORO

zeruko
ARGIA

Zuzendaria:
MIREN JONE AZURZA

ARISTEGIETA

Nafarroa, Kantauri eta Ara-goiko Kaputxinoek argitara-tua. (Kale Nagusia, 50-1.º Bur-lada - IRUIÑEA).
Donostian: Okendo, 22
Tel. 41 95 88

ARPIDE SARIA:

Barruan	350 pezeta
Korreo batasune-tako herrietan	400 pezeta
Aterrietako bes-te herrietan	420 pezeta
Airez	Aldez aurre-tik galdetu

Salmenta (ale bakoitza) 8 pezeta

Moldiztegia eta Idazkola.
«Gráficas Navasal»
A. Adoain, 1. IRUIÑEA
D. L.: NA. 80-1963

datorren ekainean Egundainokoa prestatzen ari dira "Endañeta" eta Mendizabal harrijasotzaileak ekainaren 2rako. Baldin atzerapenik sortzen ez bada behintzat, "Endaketa" hogeitaruako (250 k.) harriarekin saiaturiko da, eta Mendizabal, aldiz, hamazortzikoa (225 k.).

Oraintsu arte inor gutik uste zezakeen honelako norgehiagokarik egin zitekeenik ere. Hala ere, dudarik ere ez, baldin harrijasotzaileok plazan iharduteko intentziorik badute, nor bere etxean erruz ihardunak direla eraingoz. Azpeitian ikusi beharko!

Bestalde, bada ere susmoa, proba honen ondoren "Endañeta" harrijasotzeari utziko diola edo... Galtzeko ez asmo eta ez burutapenik ez du, nonbait, itziartarrak.

● Ekainaren 2an, ere, Euskal Herriko Irrintzilari eta Bikote Dantzarien Txapelketa eratuko da Beasainen.

Honako txapelketa hau bi saiotan eratzeko da, goiz eta arratsalde.

● Egun berean, Gemini-74 deitu eguna ospatzeko da Gasteizen, Euskal Herriko Bizkien Biltzarra, alegia.

Honako bizkien egun hau 1966 urtean sortu zen Eibarren "Bizkiak" izeneko lemapean, eta iazko azken biltzarra, berriz, Donostian ospatu zen. Aurtengoari bagozkio, bi milaren bat bikote bilduko omen da Gasteizen.

● Ekainaren 14ean, Ramuntxo Kanblong "Ipar Euskal Herriko Ekonomiaz" mintzatuko da Eibarren. Honako hitzaldi hau "Club Deportivo" delakoak eratua da —sortu zeneko berrogeita hamar urteurrena de la eta— Donosti Aurrezki Kutxaren laguntzapean.

● Hilaren 9an, ospatzeko da Bergaran Umeen Euskal Jaia. Ez da aspaldi honelako jai berezirik Bergaran eratzen. Eragin asmoz ari da, ordea, Arantzadi Ikastolako Guraso Elkartea.

● Aurreko urtetan bezalaxe, aurtan ere eratzeko da Arraten Peli Aldazabalen omenetan azken urteotan eratu ohi den haur idazlehiaketa.

Honako idazlehiaketa hau ekainaren 9an, eratzeko da, eta bertan bilduko da, segurutik, Bizkai, Araha eta Gipuzkoako zenbait herritako ume mordoxka. Nafar bat ere izan zen iaz, aurtan gehiagorik ez ote?

Idazlehiaketa honetan, sarituen artean, herria hor Ataungo "Trikuarrieta" eta Eibarko berri emaitze den Odile Kruzeta.

● Hilaren 15ean, berriz, Errioxako San Millanen, bere hileroko biltzarra izanen du Euskaltzaindiak.

San Millanen eratze hau "Glosas Emilianenses" delakoaren mila urteurrena dela eta eratzen da, ez bait dira algerrik lehen euskal hitzak izkribu hoitan agertzen.

Despistatuena argigarri diogun, biltzar hau ekainaren 23an, eratzeko zela lehen batez, baina, gero, "Instituto de Estudios Riojanos" delako antolamenduaren eskariz, zortzi egun aurreratu egin da.

● Programaren berri ez dugu jakin ahal izan oraindik, baina hor nonbait susmoa da ekainaren 22an, kanta

tzeka dago nor arduratuko den kargu berri horretaz, baina, edozein modutan, liburutegi aukerako bat osatzeko asmoa bada oraingoz.

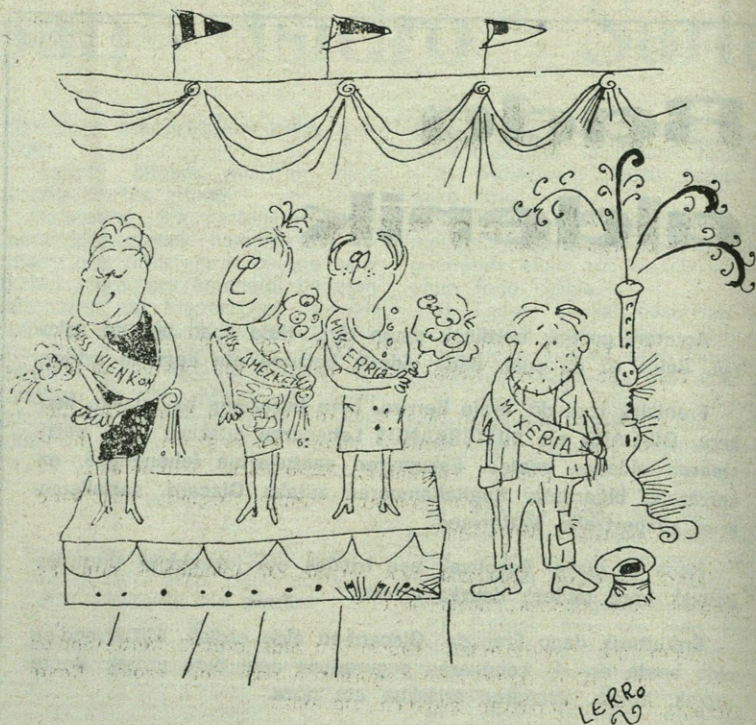
● "Glu-glu-glu" deritzan Iparragirreraren kanta batez, Xeberrik apirileko Euskal Hit Parade delakoa irabazi berri du. Bigarren Benito Lertxundi, "Udak dakarrena" deitu kantaz.

● Maiatzaren 12an, eratu zen Errenterian I Eskolarteko Haur Koru Lehiaketa.

Zortzi urte arteko taldeen artean, Trintxerpeko N. S. Carmen ikastetxea atera zen irabazle. Hamaika urte artekoen artean, Errenteriako bertako Olereta Ikastola, eta hamabost urte artekoen artean, berriz, Donostiako Corazon de Maria delako ikastetxea.

Horrez gainera, gai librerik onenentzat jarria zen sari berezia Zarauzko Salbatore Mitxelena Ikastolak irabazi zuen, M. Urbietaren "Trikitilariak" izeneko kanta berri batez.

Beraz, lau saritatik bi, ikastolek irabazi dituzte. Ez gabiltza ba gaizki... musikaz behinik behin.

ozenki, gero) da barra-barra, Bilbo aldetitako "montañero"ak trebeki mintzo.

Agur terdi.

● Honaino Hendrike adiskidearen gutuna. Baina, horrez gainera, zorrongo honek aipatzen ez digun beste berri bat ere jakin ahal izan dugu zeharreko bidetik, hots, maiatzaren 25ean, ezkontzeko de la hain zuzen, Ehari deitu herrixkan (Gasteiz ondoan) ezkondu ere. Zorionak eta hurren arte!

sanitari zerbitzuok Sanitari zerbitzuok gaurkotasunez ditugu Gipuzkoan. Dirudienez erresidentzia berria Zumarragako eskualdean eraikiko da. Bego, baina ez dira hor gure problemak amaitzen.

Bilboko "El Correo Español" egunkarian irakurtzen ahal dugunez, Gipuzkoa Espainiako %1,86 da biztanlez baina sanitari zerbitzuak %1,61 baino ez ditu, eta Lan Ministeritzak probintzia honetan egiten duen inbentarioa, berriz, %1,30 bakarrik omen.

Medikutzari bagozkio, batz best 749 biztanle dau de Espainian mediku bakoitzeko. Gipuzkoan, aldiz, 900 biztanle medikuko.

Gaixotegiei buruz, Sueziko gaixotegietan 160 ohe dau de 10.000 biztanleko. Frantzia 90, Espainia 46,10 eta Gipuzkoan 37,27 baino ez.

Gonbaraketa honetan jarraituz, Espiniako proportzioari bagozkio, Gipuzkoan bi erresidentzia egon behar lirateke iadanik (oraindik bat baino ez dago) eta hamakaren bat "ambulatorio" (lau daude).

Etorkizunari buruz, berriz, bi urteren buruan 46 erresidentzia egiteko dira Espainian barrena, eta biztanle proportzioz Gipuzkoari hiru edukitzea dagozkie.

Era berean, bi urte honetan berrehun "ambulatorio" berri egiteko dira Espainian, eta Gipuzkoak hamalau behar lituzke. Esan bezala, gaur egun ez ditu lau besterik, eta beste bat Arrasaten egiten ari.

Betor ba, ordu onean, Zumarragako erresidentzia berri hori, berorrek ere urri baino urriago geratzen garen arren. Noizko gainontzekoak?

hauteskundeak Irakurleak badaki, noski Frantziako hauteskunde onorioa. Hala ere, behar bada ez du jakiterik izan euskaldunak zein eratan mintzatu diren Frantziako lehen-dakari berria hautatzen. Hona lehen hauteskundeon zenbait xehetasun, irakurleari interesgarri izanen da kiolakoan.

Diogun lehenik, euskaldunen artean %83,70ek hartu zuela lehendabiziko bozketan parte. Hoiatik %36,7 Mitterrand-en alde mintzatu zen, %27,80 Giscard-en alde, %26,70 Chaban-en alde, eta gainontzekoak beste hainbat askoren faboretan. Baina bagozkio berriz, %37,60 Mitterrand-ek, %28,20 Giscard-ek eta %25,80 Chaban-ek.

Behar bada, irakurleak ikus dezakeenez, zifra hauk Frantziako zifra orokorren antzerko dira. Ezer berezitekotan, Chaban-ek izan duen "harrera" ona aipagarri dateke. Kontutan izan, Chaban Delmas Bordeleko Alkate dela, Frantziako Hego-mendebaleko Eñonomi Kontseiluko Lehendakari, eta udan, Lapurdin bizi ohi dela gainera. Guzti honek ez du, noski, egiazko politikarekin zer ikusirik, baina... hauzokoa izateak beti du halako eragin bat ingurukoan artean.

politikariak Apaizek ez dutela estatuarekiko zirik egin beharrik adiarazi berri du Poloniako Apezpiku Biltzarra. Agiri berberak dioenez, horrelako zirik egin beharra Vaticano II izpiritu eta esanen aurkako omen da.

● "Libertad Política, Regional y Sindical" delako lemapean ospatu zen maiatzaren 5ean. Montejurra Biltzar Nagusia. Bost milaren bat karlistak hartu zuen parte.

"Rejio askatasuna" zertan den asmatu ezinik geratu gara.

● "Maja de Vascongadas" delakoa "Maja de España" izendatu berri dute. Urtain hankaz gora bota zutenetik ez du inork gure arraza hor zehar erreprezentatu ahal izan. Athletixari ez diote Mexikoko pasaportetik eman, eta Perez de Tudela Everest-en balego beste kuku batek joko liguke apika.

ZENBAT GARA

jaialdiaren bat eratzeko dela Elgetako pelotalekuan. Hitzaldiren bat edo beste ere martxan dago. Jakin bezain laster adiaraziko dizugu, irakurle.

● Hilaren 23an, Plaentxian, Soruluzen alegia, Umeen Euskal Jaia eratuko da Soruluzeko Gazteria" antolatzaile delarik.

● Ekainaren 30ean, azkenik, Idoia izeneko neskatxen bilera eratu asmoz ari dira Izaban.

Arbeloa apaiz jaunaren zuzendaritzapean prestatzen ari diren saioen artean, Idoia izeneko neskatxen bilera egin nahi litzateke, ahalik eta gehienak erronkari jazkeraz ornituz joan daitezen erreguarekin.

uztaillean ere Uztailko zenbait berri ere jakin ahal izan dugu dagoeneko. Alde batetik badaugu jakin ekainaren 13an. Arraten eratzeko zen Trikitixalari Eguna uztailaren 7rako. atzeratu dela. Asmo honetan ari da behintzat Loiola eta Eibarko gazte andana bat.

Thikitixalari Egun hau duela bi urte Usurbilen sortu zen. Sakabi eta Egañazpi bikotearen omenetan, eta Loiolan eratu zen iaz bigarren aldiz.

Aurtan, berriz, esa bezala, Arrate, n "Kataolaza" (Elgoibar) eta "Otolaz" (Azpeitia) trikitixalarien omenez.

● Egun berean, uztailaren an, alegia, Gerediagako Dantzari Eguna ospatu nahi da Berrizen Berrizen. Berrizen ospatze hau Amezuarren omenetan izanen da, mendez mende hainbat txistulari eman duen Eñeñ hauzoko Amezu familiaren omenez hain zuzen.

"Patxiku Itxua" txistularia orain dela hirurehun bat urte bizi izan zen, eta geroztik beti egon izan da txistulariren bat Amezuarren artean.

Horra ba omenaldia, eta horra jai eguna.

● Jai eguna ere, uztaillean, Elizondo, "Baztandarren Biltzarra" dela eta. Oraindik ez da erabaki zein igandetan eratuko den.

Iaz hilaren 22an, eratu zen, aurtan ere inguru-min-guru horretan. Jakin bezain laster jakinaraziko dugu.

berri soilak Datorren ikastaroan ekingo omen zaio Madrileko Ateneoan Euskal Hizkuntz eta Literatur Gelari. Oraindik izenda-

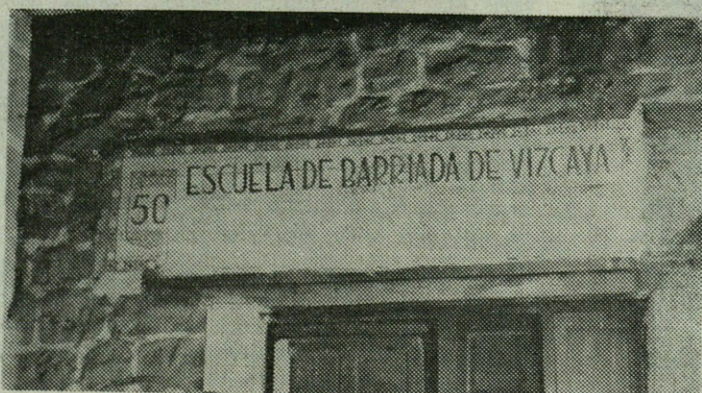
indusiko hauzo ikastola Aspalditxodanik ez dugu Bizkai-ko Hauzo Eskolen berririk izan. Sasoi batetan sarri asko aipatu ahal izan genituen harako hauzo ikastolak sail honetan, eta oraindik izena bi hizkuntzatan duten zapien berri edo eman genuen gure zenbait irakurle sutsuri esker.

Dena den, hona oraingo honetan beste bat, argazki eta guzti, euskal izena tapatua delarik, hormetan zehar jarri ohi den badaezpadako propaganda bailitzan. Baina isil gaitzeen, Hendrike Knörr azterlari gazteak du hitza:

Amatifo adiskidea:
Indusi duzu Dimako hauzo bat. Hantxe egon naiz J. M. Barandiaran-ekin bi udatan, Axlor deritzan hartzuloaren aztertzen. Berriki itzuli naiz hango adiskideak bisitatza eta bazter paregabeak ikustera.

Duda-mudatan nengoen ea eskolan euskarazko hitzak zeuden moduan utzi zituzten ala ez. Zorigaitzoz, beste leku askotan (gehienetan, hobeto esanda) bezalaxe, hor ere kendu zituzten, argazkiak erakusten duenez, garai beltz-beltzen ezagugarri (oraingoak ez dira bakalak ba!).

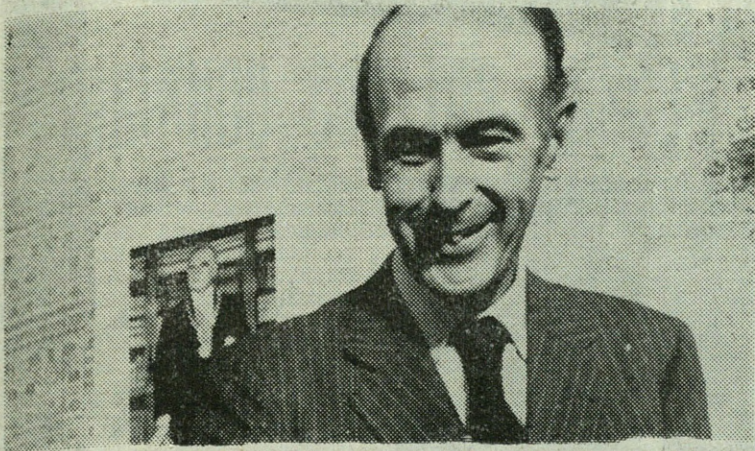
Ea lerro eta argazki honen bidez irakurleak doazen Indusira. Bertako hartzuloetan erdara entzuten (eta

Indusiko hauzo ikastola

Giscard eta Mitterrand

Ez dute berdin agindu

Giscard Irabazle

Frantziak haukeratu du bere buruzagia. Izan du onena zein gerta lekikeen ikusteko era. Batak eta besteak eskaintzen diotena entzuteko zoria izan du. Jakinaren gainean egin du hauera.

Telebistan, irradian, aldizkarietan, egunkarietan, ormapaperetan eta batzarretan jaso ahal izan du batak eta besteak eskainia. Giscard eta Mitterrand-ek eskainia batipat.

Galdera asko egin zaizkie biei ere. Arazo askotaz jakin nahi izan da bien iritzia. Iritzi berdinekoak dira zenbait gauzatan. Desberdinekoak askotan. Europako batasunaz, Ipar-Amerikako lokera, Errusiako harremanaz, armamentuaz, Herri Behartsuekiko laguntzaz, langileriaz, ekonomiaz, irakaskintzaz... zirikatuak izan dira.

21 galdera haukeratu ditugu gure irakurleentzat, bataren eta bestearen alde ikus dezaten. Bide batez Frantziaren egoera eta maila neurtu ahal izango ditugu.

GALDERAK	GISCARDek	MITTERRANDEk
1. Lan egin behar al du Frantziak Europa Elkartu bat sor dadin?	BAI	BAI
2. Behar al du Europak Ipar Amerikarekin lokarri berezi-rik?	BAI	Lehendik ditu lokarri bereziak, kondairan zehar eginak. Sendotu egin behar dira. Baina Europak ez du Ipar Amerikaren morroi izan behar.
3. Frantziak Ipar Amerikakiko dituen lokarriak. a) Orain arte bezala gorde behar dira. b) Sendaogak izan behar dute.	BAI	—
4. Errusiako harremanak. a) Orain arte bezalakoak. b) Estuagoak izan behar dute.	BAI	—
5. Gerra iskiuak. a) Poliki-poliki desegin? b) Poliki-poliki berritu?	—	Berehalaxe utzi behar zaio armagintzari. Atomikazko armagintzan ari diren Herrialdeak bil eraziko ditut.
6. Herri Behartsuei laguntza. a) Gehitu egin behar al zaie. b) Lehen-gaien salneurria erosleen eta saltzaileen artean erabaki behar al da?	BAI	BAI
7. Frantziak utzi egin behar al dio poliki-poliki Herri Behartsuei armak saltzeari? a) Erabaki orokor baten barruan?	BAI	Ez diegu razistei eta fazistei armarik bidaliko. Herri guztiek armagintzari utz diezaien saliatuko gara. Baita Herri Behartsuek ere.
8. Eskubide berdinak behar al dituzte Frantzian bertako langileek eta kanpotik etorri direnek?	BAI	BAI
9. Frantziako sarrera ukatu behar al zaie kanpoko langileei ekonomi egoera hone-tan?	EZ	EZ
10. Etxabizitza sozialei bakarrik lagundu behar al die Estaduak?	BAI	BAI
11. Nahi izatekoa al da inflazio garaian soldaten izoztea?	EZ	EZ
12. Nahi izatekoa al da prezioen izoztea inflazioaren aurka?	BAI, inoiz	BAI
13. Zer izan behar du Kreditoak. a) Zuzendua? b) Nazionalizatua?	BAI	—
14. Ekonomiaren sail batzuk nazionalizatzek. a) Ekonomiaren hazkuntza zailduko luke? b) Eskubide gehiago eman-go liekete langileei lantegian?	BAI	EZ
15. Poliki-poliki autogestiora iri-txi behar al da enpresa barruan?	EZ	BAI

Portugalko ekonomiari buruz

Portugalen bizitza ekonomikoa, azken urteotan nolakoa izan den laburki ager dezadan eskatu didate. Guziok ikusiz ikasi dugun alde-tik hasiko naiz: joaileen aldetik. Izan ere gure lurralde honek zenbat portugesez ez ote du ikusi Frantzia adera, lan billa, iragan nahian.

Hamar milloi bizilagun ez zeuzkan Portugalek 1972 urtean; 9,7 milloi hain zuzen. Hegoaldeko Europan, haatik, herri honek du Albania eta Espainia ondoren, jaiotze ugariena. Baiña eriotzea ere berak du zabalea. Horrela, erresuma honetako jendetzaren ugaltza ehu-neko 0'8 baiño ez da gaurregun. Abiadura honetan, larogeitazazpi urte ondoren iritxiko litzake Portugalgo jendetza batekoz bi egitera. Alderapena egitearren, esan dezagun Espainiakoa hirurogeitahamar urteren buruan doblatuko litzate-kela.

Joaillenen korrente penagarri hau zenbaterainokoa izan ote den jakiteko, O.C.D.E.-k egindako txostene-ra jo dugu. Txosten honek 1955-1968 aldiko berri ematen du. Aldi horretan Espainiak eta Portugalek «berezko hazkunde» berdiña ukan dute: ehuneko 1'2. Baiña bi erresuma hauetan beretan gelditu den jendetza, geldixeago handitu da: ehuneko 0'9, hain zuzen. Kontuak, beraz, garbi daude: diferentzia, joaillenen, alde egin behar izan dutenen korrontea da.

Alde egin behar izan dute, miseria eta lanezagatik.

Errenta «per capita» deritzana, Portugalek Europa osoan den pobreena zuen 1969 urtean, eta orain ere horrelatsu ibiliko bide dira gauzak. Egia esan Albaniak bizimailla are pobreagoa du. Lumeroeak, beren soiltasunean eta bakartasunean esannahi guti edo deus ez dute-larik, zenbait erresumetako erren-tak emango ditugu, esan bezala 1969 urterako: Bulgariak: 860 dolar; Rumanik, 860; Greziak, 840; Espainiak, 820; Yugoelabiak, 580; Portugalek, 510; Albaniak, 430.

Emankizun hauen aurrean, gizartelariari nahiz ekonomilariari jaitzen zaion galdekizuna honelakoa da: zernolakoa da Portugalgo erakunde soziala? Eta «erakunde so-ziala» deritzan errealtateaz aztertuz, gizartelariak herri horren berri zabal-sakona emango liguke.

Guk, hemendik, ireki dugun lei-hatillatxotik, errealtate hori zerbait gehiago sakontzeko, kapitalgintzari behatuko diogu. Izan ere kapitalgin-tza bait da erakunde sozial batek duen ekonomia-ezaugarri sakone-na.

Greziak eta Espainiak baiño kapitalmetatze urriagoa burutu du Portugalek azken urteotan. Lurgin-tzan eta nekazaritzan, bereziki, gu-ziz eskasa izan da lur-jabeek egin duten inberzioa. Ez da, horregatik, batere harritzeko nekazaritzaren po-brezia, lurraren emankortasun urria, eta nekazariak lurra utzi eta lanbi-lla ihes egitea.

Portugalko herriak diru guti au-reratu dezakeela pentsatuz, kapi-tala nondik eta nola osatu ote duen jakin nahi izan dugu. Eta esannahi handiko gauza aurkitu dut. Zenbait urtetan, aurreratutako diru guzia ez

da erresuman bertan barnean in-bertitua izan. Aurrerapenaren zati bat, kanpora, beste erresumetara bialia izan da.

Kontrazio latzak dira, gero, gu-zia elkarturik agertzen zaizkigunak: bizimodu pobrea, herriko semeen exodo beltza; lurgintzaren eman-kortasun urria, kapitalmetatze es-kasa; portugesez semeak, Alemania-tik eta, diru-aurreratua familietara

bialdu eta erakunde sozialak «so-berakina» osoro barnean ez inber-titzea.

Dudarik ez dago, Portugalgo eko-nomiak baduela biderik bere haz-kunde ekonomikoa bizkortzeko. Lan indarra badu barnean eta sobera-kiña badu barnean non inberti, kan-pora bialti gabe.

G. ANSOLA

ATE OPARIAK

GAI TA IRUDI POLITENAK

Victor Pradera, 2
(Esquina Zubieta)

DONOSTI

BOUTIQUE

Gazteen, Boutique

31 agosto, 5

Urrutizkiña: 41 18 75

DONOSTIA

ERLOJU ETA BITXITEGIA

Gataria, 10 - Urrutizkiña: 417751 - Etxekoa: 422700 - DONOSTIA

MITXELENA

ORDULARI ETA BITXITEGIA

Del honi jarraituz bazatoz
zure erlojua KANARIAS bertan
baiño merkeago erosiko duzu

MATEO ARZU, 1

ONDARRABAI

Kontu emen!

Euki gogoan!

Adiskide ta etxekojaunok!

Zuen enmasteentzako esku-erakutsirik onnea. Zuen sukalderako apaingarri

Eltze azkarra. Asadora-Freidora RADAR. Erre ta prejitzeko aukerakoa

SUPERCACEROLA A PRESION «RADAR»

Juegos Espátulas y juego Cubierto «RADAR»

LANTEGIA-INDUSTRIAS RADAR

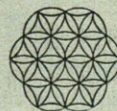
ESKORIATZA (Gipuzkoa)

16. Zahar-sariak, elbarri-sariak... EZ BAI
bizimoduaren arabera eraba-
ki behar al dira?17. Ezarri behar al zaio kapita- EZ BAI
lari inpuetorik?18. Unibertsidadean sartzeko be- BAI EZ
harrezkoa al da selektibida-
dea?19. Onartu behar al dira Lizeo- EZ BAI
etan politikako eztabaidak.20. Izan behar al dute 18 urte- EZ BAI
koek hautarkia emateko es-
kubiderik?21. Soldaduska zer. BAI —
a) Moldatua? — BAI
b) Sei hilabetetara gutxitua — BAI
eta eraberritua?

Hona arazo batzuen bildumatxoa. Aldea ikus dezazun jarri dugu. Gure ustez Mitterrand-ek beste taxu eta molde bat emango zion Frantziari eta Europari. Hala uste zuen Frantziaren ia erdiak, baina ez beste erdiak. Eskuinak irabazi du Frantzian. GISCARD izan da hauteskudeetan ga-ralle eta irabazle. Biak agindu diote Herriari asko. Baina ez diote gauza bera eskaini.

Frantziari pultsua ondo hartu dioten hauteskundeak izan dira. Berak uste baino eskuinago daude frantsesek.

IRASTORTZA

ONDO BADABILL
Otsein DA

HIZKUNTZA TXIKIEN ERAKUSKETA ALEMANIAN

Alemania Errepublika Federatuko, Eschweiler Hirian —Aachen-en ondoan— izadi-jakintzaren gimnasia-jakintzaren ikastolako gela eder batean, ikusgarritzko erakusketa bat gertatu zen, 1974'eko martxoaren 8-tik 17-ra. Gela bikain artan hogeita hamar ohol zeuden, bakoitza bi metro luze, kontaezinala dokumentuz estalirik. Ohol guztion izenburua hau zen:

ETHNI HIZKUNTZA TXIKIAK EUROPAN.

Ohol gehienek aurrean mahai haundiak, gainean liburu, errebista eta boletín; oholetan berriz kazetarien artikulurik interesgarrienak alemanera itzuliak; mapa zabalak erakusketa ulertzen eta ikusten laguntzeko, dozenaka disko ethnica guztien hizkuntza eta abesti zoragarriak entzuteko, ethnica zapalduen ordezkarik gisa.

Irekitzeko egunean, alkate jauna eta bere ordezkarik, gimnasia-jakintzako zuzendaria eta herri ikastola nagusiko zuzendaria (berak antolatutako programan gertatu bait zen erakusketa); baita beste asko-

ren tartean kazetariak ere: Uwe Joachim Moritz (erakusketaren prestatzaile bezela) prest zegoen gaurko egunean ethnica txikien egoera ezaguterazteko; Kimroak eta galestarrak Bretaina Haundian izan dituzten gertaerak, Belgikako aleman-hitzdunek, parlamentuko hautarkietan izan zituzten gora-beherak, Bilboko apezpikuaren pausoak, euskaldunen kultura azkatasunaren beharra salatuz.

Moritz jaunak argitu zuen, erakusketa hontarako nazio askotako diplomatikoen laguntza haundia izandu zela, beren estaduetako ethnien egoera zuzen azalduaz, batez ere Suezia, Noruega, Dinamarka, Suiza, Finlandia, Irlanda eta abarretakoa; baina Frantses ingeles eta espainiar enbajadoreek ahaleginak egin zituzten, agertu nahirik, beren nazioetan, ez zala minorien problemarik; beste batzuek, hots Errusiako enbajadoreek eta uzkur egin zuten.

Hizlariak azpimarratu zuen, herriak konprenitzeko derrigor beharrezkoa litzatekeela beren problema guztiak garbi agertzea.

Eschweiler hirian ageri zeuden euskal aldizkari eta liburuak.

Ethnica txikien hizkuntzak babes-
tu egin behar dira; bera baita-
n dute gizadiaren kultura zati bat;
honek bestelako kultura aberasta-
sun haundia ematen dio gizadiari.
Azkenean, Moritz jaunak galdatu
zuen, zer posibilitate zatekeen Eu-
ropan, eskubide bera duten berro-
geita hamar hizkuntzaren artean
elkarri konprenitzeko. Beste asko-
ren artean, erantzuna emana zu-

ten Strasburgoko lege gizon eta
ethnilarik Guy Héraud-ek, eta Pa-
derbornoko zibernetikalarik Helmar
Frank-ek; ezin zekizkikeela irakats
europatarrei europatar hizkuntza
guztiak, eta beraz, soluziorik hobe-
rena Nazioarteko Hizkuntza bat
egitea zela.

Erakusketa interesgarri hau ikus-
tera heldu zirenak, batez ere, ira-

kasle, gimnaslari eta kultura sai-
lean arduratzen direnak izan ziren;
Kazetariak ere oso zabal eta ego-
ki eman zuten (Argazki eta guzti)
guzti honen berri.

A.I.D.M.L.K.

Bankaetxe on batek arazo asko koponduko dizkizu.

Zenbat eta eskurago orduan eta errezago.

Banco Guipuzcoano

gertuan daukazu, zure zerbitzuan prest eta gogotsu.

ZURETZAT

LIBURUAK

Martin Ugalderen liburu bat

HABLANDO CON LOS VASCOS

Liburu interesgarri bat eskaini berria digu Martin Ugalde ando- indar idazleak. Ariel etxeak argita- raturik, hona hemen gure esku ar- tean, eskarizketa gisa moldatutako liburu berria. Bagenekien Martin Ugalde lan hau prestatzen ari zela. Oso liburu mamitsua da: elkarri- zetarik biziak, gaiak geure geureak. Oso pozip irakurri dugu.

Liburuan zehar euskaldungoaren arazoa sarri azaltzen da. Bakoitzak bere aldetik herriaz, bere nortasu- naz, egoeraz, etorkizunaz, era ba- tera edo bestera, iritziak argi azal- tzen ditu: sarritan geure iritziak ber berak, gure baitan hezur ma- mitu izan diren iritziak.

Erdaraz, gaztelaniaz idatzia den liburu hau euskaldunontzat ere arras onuragarria dateke. Ez gara, egia esan, euskaldunok erdaraz idaztearen zale. Erdaraz idazteko joera nabarmenagia izan bait du euskaldun izeneko idazle askok. Martin Ugalderi berari ere euska- raz gehiago idaz dezan eskaririk egin izan diogu, gogoz irakurtzen diren lanak bait dira bereak.

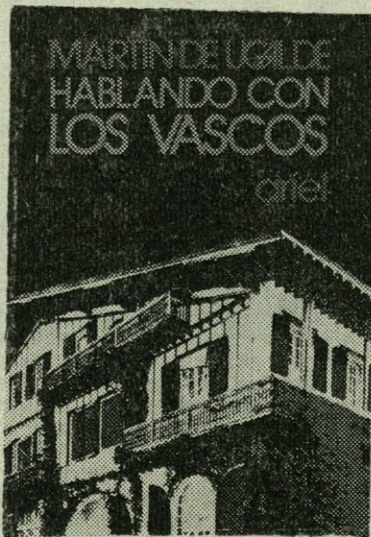
Zorixarrez euskal arazoa uler- gaitz gertatzen zaio erdaldun asko- ri. Herriak bizi dituen zenbait arazo badagoenik ere ez du lertzen er- daldunak. Horrelakoari probetzu- gari gerta dakizkioke Joxe Migel Ba- randianek etniaz esaten dituenak, Mitxelena hizkuntzaren arazoak az- tertzerakoan ialgitzen dituen iri- tziak, euskara hizkuntzaz eta herri egoeraz esaten direnak irakurtzea. Haintzakotzat hartu beharko lirate- keen iritziak dirateke, dudarik ga- be.

Gure korapilorik ez dugu aska- tuko bertako eta inguruko ego- era gogoan izan ezik. Ez gara uhar- te gisa bizi eta ez gara bakarka bizitzeko sortu. Isidoro Fagoagak dioen bezala, herri bakoitzaren er- serki edo himnoak bakea, askatasu- na, zuzentasuna, anaitasuna aldarri- katzen du, baina gehienetan nor be- raren herria bakarrik du gogoan. Gisa horretako abestiaren esan na- hi eta mamia bat bederaren herri- ari mugatzen zaio. Besterik da, or- dea! GERNIKAKO ARBOLA abestia: «eman da zabal zazu, munduan fru- tua...». Liburu honetan azaltzen di- ren erantzunak gogoan izanik kezka nagusi bat azaltzen dela argi da- go: hizkuntzaz, historiak, izaeraz, kulturaz, nortasunez, sentipenez hain berezia den herri baten bizi nahia sumatzen da. Honatx zer dioten Joxe Migelek: «Izan ere ez kintezke lehengoari begira atzera- ka joan, ezta behar ere. Geroari begira beti aurrera jo du euskal- dunak; baina, benetan eraginkor jo- ka dezan, gaurko puntu honetara nondik eta nola iritsi garen jakin behar du... Horregatik behar beha- rrezkoak ditugu gure ikastetxeak gure unibertsitateak, geure kultura- ren altxorra azter eta landu deza- gun; esperientzia berriez baliu eta beste herriatik datorkiguna gogoan izanaz geurearekin gonbara deza- gun. Euskalduna ez baita bakarka bizi; gainontzeko gizakumeekin el- kartu beharra bere baitan sentitzen du eta gogoz elkarturik bizi da».

Munduan zehar lanik asko egin duen beste euskaldun batek hone- la dio: «Nere gurasoek euskaraz, jakina, ondo egiten zuten; Bilbaon, gure etxean, euskaraz egiten zen; baina geuk, nere arrebek eta eta nerak, eta agian zabarkeria apur batengatik, zorixarrez, euskal hitz batzuk baino ez genituen ikasi. Izan ere Bilbon, eskoletan batez ere, ez bait zen euskaraz egiten. Orain, berriz, damu dut, ez bait naiteke nere guraso eta arbasoen hizkun- tan mintza. Eta, horrez gain, lagun- diaren buruzagi bezala bakoitzari bezala bakoitzari nor bere hizkun- tzen hitzegitea atsegin izan zaiz. Damurik, euskaldunengana jotzen dudanean, erdaraz hitzegin beste erremediorik ez dut izaten».

Pasarte ugari alda nitzake lantxo honetara, baina lardaskatu baino ez ote duan bilburu naiz.

Irakur bezate bai, irakur bezate erdaldunek Martin Ugalderen libu-

rua, gehiegikeria zenbait uxa da- din. Une honetan, erdal aldzikari batetan, «Informaciones» egunerokoan irakurritako pasarte hura dut gogoan: «Abertzalekeria oro bazter dezagun, bai herriak sakabanaraz- ten dituen abertzalekeria bai ba- koitzaren nortasuna haintzat hartu gabe guztia molde berean bateratu nahi duen abertzalekeria, zein bata zein bestea kaltegarri bait dira». Bilboko gotzai jaunaren idazlana ze- la eta geroztik irakurri ahal izan genuen pasarteak da hau. Abertzale- lekeria bi motatakoa izan daitekeela aitortzea ere ez da gutxi.

Baina euskaldunok ere irakurri behar dugun liburua da. Patxadaz irakurtzea merezi duena, bertako zenbait esaldi hezurramitu ondo- ren, herrigintza jator baten bideta- tik abia gaitzen.

Liburuari dagokionez, zer esan? Idazleak, periodista denez, periodis- ta gisa idatzitako liburua dela argi dago. Bere egitekoa ongi ezagutzen du Martinek. Galderak irakurri ha- la, guk geuk egindako galderak bai- liren irakurtzen ditugu. Pertsona ba- koitzaren barrua eta ingurua ezagu- tzen, aztertzen, saiatzan da, eta be- re lana erraz eta leun idazten du. Izan ere Barandianek, De la Sota, Mitxelena, Fagoaga, Arrupe eta Ibarrola mundu desberdinetan bizi diren pertsonak dira, kezka eta po- litika jokabidez ere bide desberdi- nak haukeratu izan dituen jendea. Bakoitza bere bizitzaz, lanaz, as- moaz, eginkizunaz mintzatzerakoan barne sentipenez hitzegtzen digu.

Beste elkarizketa batzuk bilduz, lana osatzeko eta borobiltzeko as- morik badu Martin Ugaldek. Arre- ra onik izango dute horrelako la- nak gure artean.

Ez nuke honoko beste puntu hau aipatu gabe utzi nahi. Martinek Eus- kalerrian oso ezagun eta izen haun- diko diren pertsonak haukeratu ditu bere elkarizketak egiteko. Liburu- aren egitekoa, agian, horrelakoekin mintzatuz hobeto beteko du. Baina halere bada, nere ustez, bete be- harrezko hutsunerik. Hor dauzkagu etenik gabeko lanetan ari diren in- dustri langile, itsas gizon eta ba- serritarak. Enpresa gizon baten kezka agertarazi dizkigu Ramon de la Sotarekin mintzatuz, baina bada beste mundu bat, eguneroko lan eta izerdiz herriaren ardatza osa- tzen duena, era batera edo bestera pertsonari eta herriari dagokion gi- roa sortarazi nahirik dabilen jen- dea.

Hor dugu, bere akats eta guzti, kooperatibismoa, osatuz eta indar- tuz doan mugimendua. Honek, da- goenekoz, jakineko ondoren batzuk sortaraziko ditu; eta gogoan har- tzeak da.

Martin Ugalde etengabeko idazla- netan ari zaigu; bere bokazioari jarraituz, idazle bezala lan txaloga- rrikir egin du. Badu idazle sena, ongi menderatzen ditu egungo pe- riodismoaren izkutuak, elkarizketak gatz eta piperrez ongi bizitzen di- tu. Idazlanari atxikirik, bizi delarik, lan bikainik eskainiko digun itxaro- penez agurtzen dugu.

MIKEL UGALDE

Urrats eder bat gure kultura gaien zabalkundean

Urte eta erdi bada oraintxe itxaropenetan jarri giñela. Orduan, izan ere, Inazio Barandiaran, donos- tiar ikertzaileak, benetan mintzaldi ederrak eman zizkigun. Gaia oso interesgarria zen guretzat: «Gi- puzkoa Haro Zaharrean: Protohistoria eta Erroma- nizatzea». Gutxi gora behera 1.300 urteko aldia gure kondairaren barruan: 350 urte Kristo baino lehen eta 450 Kristoz geroztik. Eta hona nun mintzaldi sakon haiek Diputazioko Aurrezki Kutxak liburu ma- mitsuan argitaratu dizkigun.

Liburuaren garrantzia adierazteko, gure kultura zahararen arloan ditugun idazlan askoren artean, beste bi libururen aipamena egiteari egoki deritzat. Guretako nork ez ditu ezagutzen eta estimatzen «Le- hen euskal gizona» (1972) eta «Mitología vasca» (1960), Jose Migel Barandiaran, ataundar ikertzailearenak? Antzekoa dugu gaur aurkezten dizuegun hau ere: za- balkunderako egiña den laburpena, trinkoa eta ar- gia; orain arte egindako lan guzien azken hitza; oraingo eta geroko ikerketak ekarriko dituzten dato eta ikusmolde berrietara zabalik dagoen liburua.

Gure kulturaren mintegietan, prehistoriari buruz egindako lanak seriotasun aparteko bat izan dutenik ez daiteke uka. Eta Inazio Barandiaranek eman ber- ri duen liburuan ere seriotasun berbera azaltzen zaigu: ikuska luzeetan lan haundia du egiña arkeolo- gia aztarrenak billatzen eta balioztatzen; zentzuz eta leialtasunez ibilliko da jakintzazko jeneralizazioak egi- terakoan; eta argigarriak dira hanga eta hemengo kultura gaiekin egingo dituen konparaketak.

Liburuak dakarrenari bagazokio, gaiaren mami osoa eraketa argi batean emanik dago. Sarreran esa- ten digu, Gipuzkoako Protohistoriari eta Erromani- zatzeari buruz guk gaur dakiguna noiz hasi ziren lantzen gure idazleak: XVI. gizalditik gaur arte.

Hurrengo txangoan, grekerazko eta latinezko idaz- le klasikoek Euskalerriari buruz diotena aditzera ema- ten digu.

Hirugarren atalean, Gipuzkoako Protohistoria. Le- henik, idazle zaharrek diotenez baliaturik, erabaki- tzen du nola bereizten ziren euskal leiñuak, nundik nora hedatzen zen leiñu bakoitza eta nun zituzten beren uri eta bizilekuak. Gero galdera hau egiten du egilleak: iberotarrak ala keltiarrak ditugu eus- kaldunak? Edo eta beste zerbait dira, jeografo zahar

batentzat klasifikatu gaitz den herrialde txikiren bat, kantabres eta lusoak hala diren bezala? Auzibide hontan argi egite arren, arkeolojiaren eta hizkun- tzaren aztarrenak ikuskatzen ditu egilleak.

Laugarren atalean, Erromatarren garaia. Erroma- ren ondarea gutxi edo gehiago sartu zen —luze eta zabal—, antzinako euskaldunen artean. Ondare hau, ordea, ez dira erabillitako lur-ontzi eta diruak baka- rrik. Batez ere erromatarrek ekarritako ikusmolde eta espirituzko jarraiek eta sinisteak ditugu haien onda- re. Ikusmolde, gogo-jarrera eta siniste hauek hiz- kuntzaren bidez dute sarrera gure artean, gero, agian, kristautasunaren bidez areagotzen delarik sarrera hori. Guzi hau argitaratzea datoz Inazio Barandiaran- nek erromatarren garaiko arkeologia eta hizkuntzari buruz egiten dituen azterketak.

Eta bukaera bezala, bostgarren atalean, Gipuzkoa erromanizatzearan hari nagusiak. Egillearen iritziz, Gipuzkoa erromatarra baino obe legoke Erromatarrek Gipuzkoan —edo eta erromatasuna Gipuzkoan—, esa- tea.

Liburuak dakarren mamiaren argigarri eta abe- rasgarri bezala, mapak, argazkiak eta marrazki ede- rrak. Bibliografia zabala eta ondo aukeratua, eta nahiko eskurakoia, batez ere gure liburutegietan aur- kitu erraza.

Poztutzen gera, eta asko poztu ere, gure ikerla- riak jakintza maillan ezezik, zabalkunde maillan ere hain trebe eta erakusle on azaltzen zaizkigunean. Nun oinarriritua behar du, asmamena piztu eta sortzaille- tasunaren bideetan aurrera egin nahi duen herriak. Bai eta ere gureak. Kulturaren azterketak eraman behar gaitu —lehenaren, orainaren eta geroaren az- terketa leialak—, gure arimaren erakuntzan oinarriz- ko diren barru-joeraz jabetzera, hain beharrezko zai- gun kreatzailtasun baten zerbitzuan.

Juan Mari LEKUONA

(1) Ignacio BARANDIARAN, «Gipuzkoa en la Edad Antigua: Protohistoria y Romanización», edic. Caja de Ahorros Provincial, Zarauz, 1973, 102 orr.

EUSKAL KULTURA ASTEA

Irunen Ekainak 2an hasi eta 9ra arte.

Ekainak, 2, igandez

Luis Mariano Ibilbidean euskal liburu eta disko azoka.

Astehenez, Ekainak 3

EUSKAL ABESTI JAIALDIA. Abeslariak: Julen Lekuo- na, Xabier Lete, Lurdes Iriondo eta Lupe.

Asteartez, Ekainak 4

Hitzaldia: «Esku-lanaz zenbait gogoeta». Hizlaria: Juan GARMENDIA LARRAÑAGA, Gipuzkoako Aldundiko Esku-lan saileko Lehendakaria.

Asteazkenez, Ekainak 5

Hitzaldia: «Euskal Pintura 50 urtetan zehar», diaposi- tibaz osatua. Hizlaria: Juan María Alvarez Enparanza Gipuzkoako Aldundiko Arte saileko Lehendakaria.

Ostegunez, Ekainak 6

Hitzaldi-Azalpena: «Bertsolaritza eta XX mendean da- raman aldaketa». Hizlaria: Juan Mari Lekuona Euskaltzain laguntzailea. Bertso kantaria: ANTON ARANBURU.

Ostiralez, Ekainak 7

Hitzaldi-Azalpena: «Euskal Musika Herrikoia». Hizlaria: JAVIER ARANBURU, periodista. OSKARBI taldearen kanta saioa.

Larunbatez, Ekainak 8

Arratsaldean, Euskal Liburu eta diskoen azoka, «Pa- seo de Luis Mariano»n.

Igandez, Ekainak 9

Egurdiko hamabietan, Udaletxean, Irungo Bandaren saioa Primitivo AZPIAZUREN zuzendaritzapean. OHARRA: Jaialdia eta hitzaldiak TEATRO PRINCIPAL- ean izango dira iluntzeko zortzietan. Jaialdian bakarrik ordainduko da sarrera.

bazkari onaren zanpagarria
eta ixarraren estalgarria

LA CASA
DEL CAFE

Juan Iriondo

San Marzial, 19 - Urrut. 413801
Donostia

Apaizei buruz esandakoak ARGITU NAIAZ (I)

Orain dela bi illabete pasatxo, apaizei buruz egiten zitzaizkidan zazpi galder en erantzunak Zeruko Argian agertu ziran. Egia esan, luzaro erantzunik gabe gelditu ziran. Guztiz zaila zitzaidan. Lanari eldu nio-
nean, Apaiztegiaren Irakasle izandako bi apaiz argi, gidari artu nituen. Argitara eman aurretik, sei apaizek aztertu zituzten nere erantzunak. Arinki emanikako erantzunak ez dira izan zeraz. Ala eta guztiz ere, oker egin nintekeela erantzun batzuetan? Bai orixe. Guztiz utzeziña Jainkoa bakarrik duzu.

Erantzun aiek ziralata, batzuek aoz-ao eta izkribuz, eta batek edo beste-
tek agirian, era guztitako iritziak azaldu dizkirate. Bijoakie guziei nere
esker ona, eta batik bat, nere iritziekin bat ez egon arren, gizatasun
bikainen mintzatu zaizkidanei.

Nerekin bat ez datozen iritzi batzuen erantzuna eman nai nuke. Ori
bai, "leialki", ni baitan sumatzen dudana bezela; "apalkiro", okerrean
egon nintekeela pentsatuz; eta batez ere "maitekiro", naita inori mi-
nik eman gabe beintzat.

Onoko salaketa au, batek baiño geiakok egin dit: "Zergatik gauza
auek aizatzen dituk? Bakar batzuek izan ezik, norik konprenizitzaiek ire
erantzunak? Errixeeak ulertu, irentsi eta ausartu ezin ditzakeen auzi
astunak, zertarako aietara ateratzen?"

Begi-bistan ditu gure Erriak onoko gertakizun auk: Apaiztegiak ia
utsik daude eta apaiz berririk ia ez dugu ikusten; emendik urte batzue-
tara, gauzak orrela jarraitzen badute, apaiz zaar batzuk baizik ez ditu-
gu izango; apaiz batzuek apaizgintza utzi dute; aietako geienak ezkon-
du egin dira; apaizgintza utzeko baimena eskatutakoak oraindik ez dira
amaitu.

Gertakizun auek gure Erriak ikusten ditu. Bere baitan, ori dalata,
naaste-borraste aundia sortu da. Gure erria orrelako gauzak ikusteko,
oitu gabe zegoen. Erritar askorentzat txok aundia izan da au guzia.

Zer egin? Problematika utsarekin utzi gure erria? Auzi auei inolako
argitasunik eman gabe? Nolatan itsu-itsu utz, gure erria, arazo aietan?
Lurreko gertakizun guztiak Ebanjelioaren argiz argitzeak badira, Eliz-
-arazo auek argirik gabe utzi bear ote ditugu? Mutu egotea da erraxena.
Gure Erria eta Eliza maite ditugunoi, zillegi ote zaigu auzi auek aipatu
gabe utzea?

Lur jota, itxaropen aundirik gabe daudenei, beren biotz barneene-
tan esperantza sortetzea, nai izan zuen nere erantzunen elburu eta
egitekoak.

Sinismendun garenok, inola ere ez dugu uste Kristautasuna eta
Eliza il daitzekeenik. Lapiko guztien dabil Jainkoa, zioen Teresa doa-
tsuak. Gaurko krisi izugarri onetan ere Jainkoa gizona salbatzen ari
da. Gure begie ain illun dakusazten gertakizun auek, ondoren bikainenak
ekarri diezazkioke gure Elizari.

Elizak ustutzen ari zaizkigu. Elizara joatean batik bat jarri izan
dugu geure erlijioaren muña. Gaur egunean, elizara joate utsal bizitza-
rako konpromisorik gabe, inolaz onar ezin daitekeen kristautasuna da.
Eman eta an ari dira kristau-talde berriak sortzen. Munduaren erdian
erantzukizun aundiagoak agertu nai dute Geroko Elizan gaur baiño
biziago jokatu dutela uste dut kristauk erriaren gora-beeretan zu-
zentasuna, askatasuna eta egiazko pakearen alde. Masa aundiak, bear
bada, ez ditugula ikusiko Elizkizunetan? Minoria tikieta lurreko le-
gami eta gatz izango diran kristauk, ez ote dute gure Eliza Kristoren
irudi eta antz aundiagoa egingo? Zergatik beraz, etorkizunari buruz
geure buruak moteldu eta geure biotzak naigabetu?

Apaizen krisi aundi batean arkitzen garela ezin uka. Komeni zaizue
ni joatea, esan zien Jesusek bere ikasleei. Ni joaten ez banaiz Espiritu
Santua ez zaizue etorriko.

Batzar Nagusiaz geroz, sekularrak Eliz maillan guztiz gora gelditu
dira. Munduaren salbazioa apaizen eginkizun utsal zela uste genuen. Or-
-duntik ona badakigu Eliza osoaren eginkizuna dela salbazio arazoa. Se-
-kularrek, apaizek bezela, Eliza osatzen dute. Apaizaren ondoren utsaren
urrengo ziran Sekularrak. Entzun eta esaten zitzaizena egin. Orixen zan
beren Eliz eginkizuna. Gaur besterik da. Apaiz-jauntxokeria salatua
da bazter guztietan. Apaizek gaur arte izan dituzten erantzukizunak se-
-kularrenak ere baziran. Gure erria ordea, nolatan sartuko da Eliz egin-
-kizunetan gu bezelako apaizok, agintari eta jaun garenok irautean dugun
bitartean? Eliz izpirituz bete daitezen eta seriozki Eliz-konpromisotan
erria sartzeko, bear bada komeni den gauza da gaur eguneko bezelako
apaizek urritzea. Erriak gu ikusten gaituen bitartean, ez baitu naiko bete
betean eliz arazoetan murgildu...

Gu bezelako apaizak, misiolari bezela, gerora ere izango dira. Elizan
ordea ez dira beti izan gu bezelakoak. Apaiz premia erriak ikusten du-
nean, aaleginduko da beste era batekoak sortzen. Karrerakiko gizonak
ez dira bear bada izango, ez eta guziak ezkonje, eta beren eginkizuna,
Gotzaiarekin batera, erriak aukeratu eta Gotzaiak izendatuko gizonak,
kristau-taldearen agindupean Eliz zerbitzuak egin aal izango ditu.

Bukatzeko, gaur eguneko egitura batzuk Eliza barruan amaituko
dira; beste batzuek aldaketa aundia izango dute. Parrokiak bear bada,
ez dira gaur egunekoak bezelakoak izango, Elizak ordea aurrea jarrai-
tuko du. Gero ko apaiz guziak gaurkoan antzekoak ez dituzu bear bada
izango, baiña apaizak gero ere izango dira eta Eliza ez da bein ere
ilko.

ELIZ-OTOITZA GAURKO EUSKALERRIAN

Gauza ona buruz aste oso bat egiñen da datorren Uztaillaren
8tik 13ra, Oñatiko Beneditar Lekaimen Monastegian.

Gaiari sakonki elduko zaio Teoloji aldetik, gure Erriaren izaera
eta sineskera zahar eta berriaren aldetik eta, batez ere, Liturgiaren
aldetik. Ospakizun erakusgarriak egunero izango dira. Orregatik,
eliz-otoitzak behar dituan giro, musika, egitura t. a. ongi aztertuak
izango dira.

Badu gure kristau-erriak ontan zer ikasirik.

Aste batean an izango gara alkartasunik anaiorrean.

Aste ori, nahiz batez ere Erlijioso eta lekaimeentzat eratua izan,
bai apaizak eta bai zenbait gizaseme eta emakume sekular ere
an espero ditugu.

Eguneroko jardunaldi eta ospakizunen egitura edo programa ga-
raiz eta denontzat zabalduko ditugu.

Aste osoa euskeraz eta euskal-giroan egingo dugula, esan be-
harrik ez dago.

Otoitz-arazoak gaurko munduaren yoran eta kezka aundienekin
zerikusi mardula duela ere, ezin uka.

Ez dago emen iheskeriarik.

BATZORDEAK

ELIZAREN BERRI

HERRI EZKONTZA PENINTSU-
LAN, KONKORDATO PEAN

Esaten ahal litzateke, egungo
mundu sekularizatuan herri ezkon-
tza litzatekeela normala; baina ez;
Konkordatoa dela bide, herri ez-
kontza salbuespena dela esan be-
har da, gure erresuma honetan be-
deren. Herri lege soilaz ezkondu
ahal izateko, zenbait baldintza bete
behar dituzte ezkongetak.

Bestalde, herri lege soilaz ezkon-
tzen direnek, eskubide berdinak
ote dituzte bizitzan.

Bi puntu horiek argitzeko eskatu
diot zenbait egunez gure artean
ukan dugun Bilbaoko Deustuko Uni-
bertsitateko irakasle bati: Xabier
Korkuera-ri.

Halatan, irakasle bipilak, eskatu
eta zenbait egunetara hiru folio bi-
dali dizkit, horietaz nahi bezala ba-
lia naitekeela esanez.

Hona bada. Folio horiek euskara-
tu besterik ez dut egiten; zertxo-
bait moldatuz, Z.A.-ko irakurleari la-
na erraztearren.

I. HERRI EZKONTZARAKO ALDEZ AURREKO BALDINTZAK

«Dirección General de Registros
y del Notariado» delakoak argitara
eman berria du ageri bat herri
ezkontza edo ezkontza zibilari bu-
ruz.

Gai honetaz ez dugu berri gehie-
girik, eta bai aurreiritzi asko. Ho-
rregatik, bidezko eta probetxuzko
deritzagu herri ezkontzaz 36ko ge-
rratetik honutzat eman izan den le-
gearen eboluzioa, axaetik bederen,
azaltzea.

Alde batetik, asko axola zaio ez-
kontza Estatuari; bestetik, sakra-
mendutzat ezagutzen dugu ezkon-
tza katolikook; halatan, bi alder-
diek, Estatuak eta Elizak, nahi dute
parte hartu ezkontzaren araketan.

Alderdi bikoitza, eta istilu mila;
hain zuzen, espainiar erresuman
jende gehiena Eliza katolikoan izan
bait da bataiatua.

Bigarren espainiar Errepublikak,
Estatu laikoa moldatu nahi izan
zuen, Eliza eta Estatuak hondo-hon-
dotik bereizirik. Halatan, lege inda-
rra herri ezkontzari bakarrik eza-
gutu nahi izan zion Errepublikak,
jende guztia herri ezkontzara be-
hartuaz. (Katolikoak, jakina, Elizaz
ere ezkon zitezkeen; baina, Esta-
tuak herri ezkontza ezagutuko zuen
soilik).

1936-1939 bitartean jaikitako Es-
tatu berriak hankaz gora bota zuen
Errepublikaren legea, eta Eliz-
ezkontzara behartu jendea, ezkongai
bat katolikoa zenean bederen.

Horri buruz, hona zer dioen Co-
digo Civil-ak, 42. artikuluan: «Le-
geak bi ezkontza mota ezagutzen
ditu: eliz-ezkontza (kanonikoa) eta
herri ezkontza.

Eliz-ezkontza nahitaezkoa izango
da ezkongaietan bat katolikoa de-
nean.

Legezkoa izango da herri ezkon-
tza ezkontideek erlijio katolikoa bi-
zi ez dutela frogatuz gero».

Hona orain herri ezkontza egite-
kotan eskatzen diren alde aurreko
baldintzak (ikus, Código Civil-a, 86.
eta ondorengo artikulua).

Herri ezkontza egin nahi dute-
nek, beren bizilekuko Registro Ci-
vil-ean, ezkontide biek izenpeturiko
deklarazioa aurkeztu behar dute,
puntu hauek emanez:

1) Ezkontideen eta beraien gu-
rasoen (gurasoen kasoa adina adi-
tzera eman beharrik ez da) izen,
abizen, adin, bizipide eta bizilekua.

2) Jaiotze eta izapidaren age-
ria.

3) Guraso, arduradun edo gura-
sotzaileen baimena (lehendiko ez-
kontzaz eskuko ez liratekeen adi-
gabekoak).

4) Dispentsa (ezkontzarako era-
gozpenen bat delarik, beharrezko li-
tzatekeenean).

5) Erlijio katolikoa «bizi ez du-
telako froga.

Ezkongaien herriko Juezaren au-
rrean eginen da ezkontza.

Argitasun handiena, noski, aipa-
turiko 5. baldintzak behar du: Zer
da erlijio katolikoa ez bizitzea, eta
nolatan frogatzen daiteke? (Jakina, Eli-
za katolikoan bataiatuak izan, eta
herri lege ezkondu nahi dutenez
ari gara).

1969 arte, haxe zen eskatzen:
«jarrera lokabetzailea eta apostata,
materialki eta formalki» agertzea;
«Juezari, benetako apostasia dago-
ela uste erazteko hainakoa» (ikus,
Dirección General de Registros de-
lakoaren zirkularra, 1957ko apirila-
ren 2koa). Labur esanez, herri le-
gez ezkondu nahi zuenari, kristau
fedea berariz ukatzea eskatzen zi-
tzaion.

Elizan, ordea, II. Batikano Kon-
tziliak liberaziorik sortu du. Eta ho-
rrek izan du oihartzunik herri le-
gedi espainolean ere: 1967ko uztaile-
aren 28an Erlijio Askatasun legea
eman zen, eta 1968ko maiatzaren
21ean Dekreto bat, herri ezkontza
egin ahal izateko zenbait zailtasun
kenduz, erlijio katolikoa bizi ez due-
lako frogabidea arinduz. Hain zu-
zen, frogatzen zuten hainak mugatzen
da: erlijioa utzia duela «nork
bere bizilekuko Erretoreari jakin
eraztera» (ikus, Reglamento de Re-
gistro Civil-eko 245. artikulua, eta
1969ko aipaturiko dekretoko berri-
tua). (Jakina, araupide hau, erlijioa
katolikoa utzi dutenei bakarrik da-
gokie; zeren, katolikoak beharturik
bait daude beti elizaz ezkontzara;
eliz-ezkontza izango dute lege in-
darra duen ezkontza mota bakarra).

Politika askatzaile horri jarraiki,
beste ageri berri bat eman du ar-
gitara Dirección General de Re-
gistros y del Notariado delakoak, 1974-
eko martxoaren 22an (ikus, Bole-
tín Oficial, apirila 15). Ezkontza
egitekotan orain arte behar ziren
tramiteak arindu nahi ditu oraingo
honek; zeren «arazo honetan, ez-
kontzarako eskubidea dago jokoan,
mukatua izan ez daitekeen pertso-
naren eskubidea...».

Hemen ardura zaigunerako, aski

da esatea, azken ageri honek, goian
aipaturiko baitaezpadako baldintzak
erraztu egiten dituela.

II) HERRI EZKONTZAREN EFEKTO ETA ONDORIOAK

Alderdi honetatik, ondorio «so-
zialak» eta ondorio «legezkoak» be-
reiz genitzake.

Legearen aldetik, herri ezkontzak
eliz-ezkontzaren efeko berak ditu.
Ezin egin daiteke, beraz, inolako
bereizkuntzarik, legearen aldetik,
ezkontza mota dela eta: ez lana-
ren aldetik, ez beste inondik.

Zenbait kargutarako bakarrik
(Z.A.-ren irakurleek espero ez di-
tzaketenerako alegia) eskatzen du
espainol legediak erlijioz katoliko
izatea: Errege, Printze, Errejenten...
izateko bakarrik.

Beraz, lege aldetik ez dago ino-
lako oztoporik herri lege ezkon-
tzen denarentzat. (Alderdi honeta-
tik, badu interesik orain denbora
gutxi eman izan den sententzia ba-
tek: Bartzelonan zen; Caritas Dio-
cesana-ko enplegatu bat, herri le-
gez ezkondu zela eta, bota egin
zuten lanetik; epaia, despidoa le-
gezkoa ez zela izan zen).

Zailtasunak herri ezkontzari, «so-
zial» ondorioen aldetik ikusten di-
kiogu. Ez dirudi, bakoitzaren erli-
jio hautapena errespetatzera orai-
no heldu garenik. Esate baterako,
langile bat, herri lege ezkondu de-
la eta, lantegitik lege botatzerik
ez baldin badago ere, gerta daite-
ke, horrela ezkondu dena lante-
gian hartu nahi ez izatea. Peoi ba-
tentzat herri ezkontzak zailtasunik
ez du sortuko normalean; baina,
bere lan-tratua urteoro berritzen
duen maisuarentzat besterik izan-
go da.

Eta kaso honek aplikazio asko
izan ditzake gure artean: konfe-
sional diren eskola, ikastetxe, uni-
bertsitateetan. Eta katoliko ez den
irakasleekiko aurreritza, ikastetxe-
ko zuzendaritzak ez-ezik, ikasleen
gurasoek ere planteatzen dezakete.

Prolema hau aipatua besterik
ezin egin dugu hemen. Horren ir-
tenbideak urrutira eramango gin-
tuzke. Halere, guztiok pentsatu be-
harko genuke ideologi pluralismoa
ez daitekeela izan sozial bereizkun-
tza egiteko arrazoi.

AMUNSA

Pentekoste Ospaketa Aieteko Gurutzian

Urtero, Elizako jai nagusienak kristau euskaldunak alkarrekin
ospatzea, GURUTZIAGAREN asmoa da.

Elizako lehen Pentekoste eguna gogoratuaz, gaurko erara be-
rritu egin nahi dugu. Hortarako batzar nagusi bat gertatu dugu.

Batzarreko gaia, Euskal Herriko Elizaren egoera eta jokabi-
dea aztertzea eta bide berriak urratzea, izango da.

Eliza bizi baten beharrenean gaude.

Donostia eta inguruetako kristau euskaldunoi dei berezi bat
egiten dizuegu.

— Larunbatean, ekainaren 1 ean.

— Gaueko 9,30 etan.

Batzarrearen eskema:

— Billera eliz atarian.

— Azter lana.

— Eukaristia.

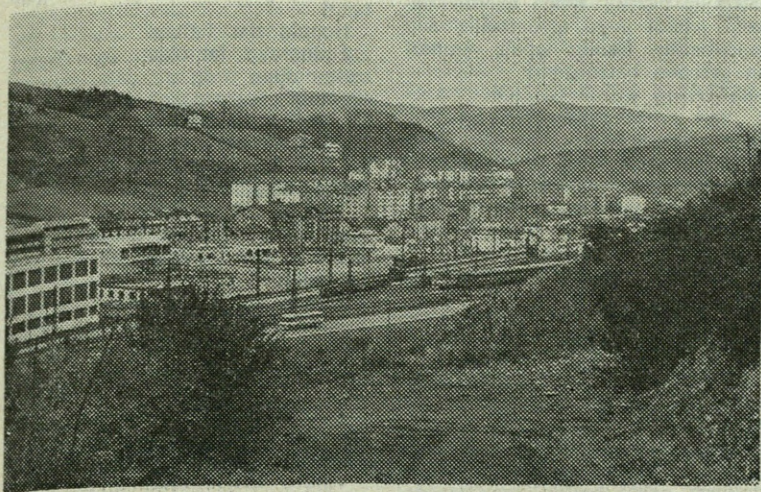
— Alkarteko otordua.

YOGUR
GURELESA
GOGOZKOENA

BEASAINGO JALETAN

BEASAIN

Beste behin ere, heldu zaizkigu «Loiñatzak» eta ahal dugun ongien igarotzeko prestaketak egiten arituak izanen gara noski. Jai-giroa, alaitasuna, umorea, izan dezagula geure artean herriko Jai Nagusiak horretarako direnez gero, baina bide batez, bitez herritarrok gehiago kezkatzeko eta batzeko, jiskarrak eta ezin ikusiak baztertzeko eta urkoa errespetatzeko ere. Premia hauk betikoak baditugu ere, are gehiago egungoak. Aurtengo «Loiñatzak» lagun diezagula horretan eta nola herritar ala arrotz, Beasaineratzen zareten guztiok jai onak ospa ditzazuela.

GAIXOTEGIA

Jakinaren gainean zarete noski honez gero, Madril eskatzekoa zen Gaixotegia (sendatzeko ere baime-na eskatu beharra dugula dirudi) Zumarragan eraikia izan dadin eske egiteko erabakia hartu dela Gipuzkoa mailan edo... Donostian eginiko Bilerak batetan (Maiatzaren 11n). Goleirri eta Beasain (berezik) dagokionez, «gaizki ez dator-kiekeela» esanen nuke eta esaera honen muina adierazi nahi nuke bide batez.

Alde batetik Deba-arroakoak aspaldixe mugituak zebiltzela dirudi gai honetan zuten hutsuneagatik. Ez da miraria Aretxabaleta, Arrasate, Bergara, Eibar, Elgoibar, Deba eta horien ingurukoak Gaixotegi baten beharra dutela ikustea. Ezta ere, noski, Tolosatik Legazpiara eta Zegamara bitartekoak beste horrenbestereana dutela agertzea. Bestalde berriz, Urola ibarrak berak ere zerbaitena izanen du noski eta beste bietakoren batengana biltzekoa hainbat bai, gutxienean duela ere.

Gauzak honela, Gaixotegi pare baten beharra ikusten zen hiru haran hau kontuan harturik. Beste behin ordea, mesede izugarri baten gisa jartzen da Donostiatik at Seguro Behartuko Gaixotegi bat egitea eta Sendagile artean ere ba omen Donostiatik at lana egitea hain ongi iruditzen ez zaionik! Halazankoa! Segurorik kobratzean ez ote dira horiek konturatu herrietan Donostian baino aseguratutako gehiagoko dutela eta horiei esker kobratzen dutela horrenbeste?

Bestalde, ez bide zaie bururatzeten boterea dutenei dirua non biltzen duten eta biltzea dirudi hel-

buru haiengan eta ez inondik ere ordaintzen dutenen beharrei erantzutea. Horregatik bada, Donostiatik at Seguro Behartuko Gaixotegi bat eraikitzea bera jotzen omen da mesede bezala eta «mesede» hori Zumarragan kokatzeko eskatzea erabaki da. Puntua ez da txarra, baina lehen aipaturiko guztiak harrrapatu nahi izatea nabari da hor eta beharbada hori bera dateke okerra. Leniz, Deba-arroa, Urola eta Goleirri osorik hartzea gaurko bide loturekin ez da hain egokia, nola ezta RENFE-k bide berriak urratzen ez dituen eta trenak ugariago eta puntualago jarri. Hala ere diodan, alde honetatik (eta barneko atentzioa ona bada...). Goleirri ez da torkiola «hain gaizki». Izanen da okerrago datorkionik.

Hortik aurrera, beste zerbait ere ba omen, alegia anbulatorioak. Han hemen zenbait berri egitekoak izanik, bata Beasainen egitekotan edo... Lehen ere badugu zerbait hortik baina agian Tolosan orain denaren mailakoa edo... izanen ahal da behintzat neurritz, ze bestela beharra izanen du hobeia izaten.

Bi behar direnean bat «ematea» bera ere «mesede» bezala jorik ez dugu berehala hain anker dugun Sendagintza-zerbitzua berehala hobetuko. Eta egia esan, zerbaitetan hankamotz bagaude zerbitzu honetan gaude noski eta sinetsi nahi ez duenik balego, har bitza azken egunotan hainbat astindu diren estadistika zenbakiak eta daltekeena da ni bezain harri eta zur gelditzea.

MURUMENDI

JOSE ZINKUNEGI'EN
OPTICA BERRIA DONOSTIAN

URTIETAN LAN OIETAN OITUA
BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK

Hernani, 4

DONOSTIA

San Martinen Ezpatadantza eta beste...

Ez dakit izen hori egokiena ote den Beasainen «Loiñatz bigarren», hots, Azentzio edo Igokunde ondorengo astelehenez, AMA BIRJINAREN JASOKUNDE Parrokiatik, LOINAZKO SAN MARTINEN Baselizara (Gaur San Martin Parrokia) egiten den eliz-bira edo prozesioan dantzatu ohi den ezpatadantzari izenburu bat emateko. Hala ere, San Martinen ohorez egina denik ezin uka noski, beraz, San Martinen Ezpatadantza ez deritzake guztiz gaizki.

Berehala esan behar dut ordea, ez noala kondaira azterketa bat egitera, ez nondik eta nola edo norekin kutsaturik hartua dugun zehaztera (dakidan baino askoz ere gehiago jakin behar da horretarako), gaurregun ezagutzen dugun eran zerbait aipatzera baizik, nahiz eta, bidenabar, neure iritzia azaltzen ausartu.

Has nadin lehenik dantzarien jantzia eta xehetasunak azaltzen. Espartina zuriak soka gorri lizekin. Galtzerdi zuri luzeak (izterretan gora) galtza motz zurien azpian bukaera izkutaturik. Sokak, atzean eta aurrean gurutzatuaz lotuta belauetaraino. Alkandora zuria, gorbata, gerriko eta txapel gorriak. Dantzari-buru edo «boladunak» ez beste guztiak, txamarratxo urdinak ertzak dotoregarri zurizka bizi batz bez hornituta. Bizkarrean eta eskumuturrean ere, zenbait marra hornigarri gai berberaz. Txamarratxo horien aurrekaldeko bi alderdiak ez dira elkarrengana iristen eta aipaturiko dotoregarri horren gai berberaz egindako bi sokatxo lotzen dira, ertze-tako kolore beretsuko bina botoiez. «Boladunak» berriz xingola gorri zabal bat eraman ohi du eskubiko lepotik gerrikoaren ezker aldera lotua. «Boladunak» «bola» edo zurezko biribil bat ziri bat gorantza duela eraman ohi du eskubiko eskuan. Ziri horretan, ikurrin txiki bat eraman ohi du. Antzina ez dakit nolakoa, gaur berriz, irakurleak ere asmatuko du noski zein eramaten duen. Gainontzeko dantzari guztiak bina ezpata ziritsu (sable motzak) haurraren neurrikoak (mutikoak ohi dira dantzariak) daramatzate. Ezpaten eskulekua musuzapi zuri puntilladun hor-nituak eta eskutan eskuzorro edo goante zuriak.

Jantziak aztertu ondoren, jo dezadan dantza aztertzea. Aurrez esan behar dut, hamalau dantzari eta era honetan jarriak agertzen direla:

BOLADUNA

1	2	3
4	5	6
7	8	9
10	11	12
	13	

Azkeneko horri «reserva» edo badaezpadakoa deritza. Norbait azaltzeko geldituaz gero edo... hama-biko berdina osatzeko jarria dirudi. Hala ere esan behar da besteekin batera eta berdin dantzatzeko dela.

Dantza hau, lehen aipaturiko egunez bakarrik egiten da (behin egin zen Otsailaren 4ean San Martinen heriotza irudikatu zenean; 1962. urtean) eta lau bider egin ere. Beti ere Eliz atarietan. Lehenik, Ama Birjinaren Jasokunde Parrokiatik irtetzean, bigarrenik San Martinen Baselizara sartzean, hirugarrenez San Martinen Baselizatik irtetzean eta azkenik osterako Parroki zaharretara itzultzean. Dantzariak lehen aipaturiko ordenan jartzen dira dantza egiteko eta era berean ibili ere elizbira edo prozesio guztian. Gurutzearen atzetik berehala joan ohi dira. Dantzatu berriz, San Martin eta bere bi laguntzaileen irudi aurrean dantzatu ohi dira beti.

Ezpatadantza honek, Zumarragako Antigua deritzan Elizan egin ohi denaren antz handia du (harengandik edo antzekoren batengandik etortzea ez litzateke harrigarri) eta doinua ia berdina da. Nolanahi ere San Martinen ohorez dantzatzeko da eta oraingo era honetan behintzat San Martinez gerokoa dugu. San Martin 1597an hil zuten, lehenen azterketak 1606an egin ziren, 1627an beato mailara jasoa izan zen eta 1862an santu izendatua. Beraz bere ororezko ezpatadantza jarri zenerako XVII mendeak ongi sartua behar zuen izan, azkarrena jarri zela ere. Bestalde ordea, litekeena da ezpatadantza erlijioso moto hori beste zenbait ohituratakoa izatea eta herriko seme bat santu izendatzean berari eskaintzea.

Ezpatadantzak hiru zati ditu. Lehen «ibilaldia» deritzana da eta beronetan dantzari guztiak jausi edo salto antzeko pausoz dabilta, orain eskubitarra gero ezkerretara, eta txistua lehen birjotzen hastean ekiten diote dantzatzeari. Sei-zazpi bat aldiz joaten dira alde bakoitzera ritmo horrek dirauen artean eta ertzean heltzean atzeratua dagoen oinak aurreratuen orpoa jotzen du. Ondoren doinua bizitzen da eta bi salto edo jauzi zuzenak erdi-erdian egiten dituzte hankak gurutzatzen dituztelarik eta hiru puntuko bukaeraz lehen zatia amaitzen dute jarraian bigarrenari ekiteko. Bigarren hau «zortzi-

koa» da bere bizitasunez. Lehen aldiak oinek baka-rik dantzatzeko da. Hiru puntuko «ostikada» antzeko pausoz eta hiru puntuko bukaeraz, «karrera» eta «cuatro-pelo» edo oinarekin eginiko borobil batzuez dantzatzeko da eta bukaera emateko berriro ere doinua lehen bezala bizitzen da beste bi salto edo jauzi egiteko. Honeraino denak egiten dute dantza, baina zortzikoa birjotzean (hirugarren zatia), «boladuna» geldi darrai erdian aurrera begira eta beste guztiek ezpata borroka baten sinuak irudikatuz dihardute. Aurrean ezpata bakarrez (eskubirakoan eskubikoaz eta ezkerretakoan ezkerrekoaz bestea atzean zuzen-zuzen gorderik) eta gero bi ezpatez. Bi aldi-etan ere eskubitarra eta ezkerretara dihardute eta zortziko doinuak garbi aski seinalatzen ditu ezpata kolpeak. Eta azkenik, osterako erdiraturik beste bina jauzi beren bukaerako puntuez egitean txapelari behatz puntuekin helduaz (ezpatak dituzte eskuetan) txapela erantzi eta makurtuaz bukatzen dute dantza.

Dantzariak amaitu arren, badu jarraipenik doin-uak. «Banderak dantzatu» behar du urrena. Banderaduna San Martinen irudia darabiltenen antzera jartzen da. Era zaharreko traje beltza txaleko eta frak txamarraz. Alkandora eta pajarita zuriak. Galtzerdi eta eskuzorro edo goante zuriak. Oinetako beltzak. San Martinen eskapularioa zintzilik eta txamarrak dantzarienen antzera lotzen direnak. Buruan atzetik aurrera lizean gelditzen den sonprailua. Alde bakarra dute andazaleek eta Banderadunak. Andazaleek belauetarainoko galtzak dituzte (orain mendigoizaleak erabiltzen dituztenen neurrikoak) bor-lak zintzilik eta Banderadunak berriz galtza luzeak ditu.

Horrela bada, dantzariak jotzen zaien doinu ber-bera jo ohi zaio Banderadunari. Azkenaldeko zortzikoa gertatu ohi da zerbait motzago, bere eginkizuna lehenago bukatu ohi delako edo... Dena den «dantza» honek «Navarra; sus cuatro estaciones» fil-man ikusi ahal izan genituen Bera eta Lesakako-aren antz handia du. Banderak bera, herriko zaharra ohi da eta Banderaduna kofradiko sasoidunen bat. Doinuak jotzen hastean, ekiten dio bandera aidea astintzeari. Orain eskubitarra, gero ezkerretara, aha-lik eta beregan bira bat emanaz biltzen duen arte (eskubitan) eta bildua askatu (ezkerretan). Honela, bi, hiru eta lau bira edo buelta beregan eman eta bildu eta beste hainbestetan bildua zabaldu arte. Azkenekoa askatzean, aidea darabil leunkiro eta apurka apurka lurreratzeko du erdi-erdian uzten du-larik. Orduan, sonprailua erazten du eta ezker-sai-hetsean gordeaz, bi aldamenetara nahiz azkenean erdira makurtzen da. «Banderak dantza» hau ere, ez-patadantza dantzatzeko den guztietan egiten da eta beti haren ondoren. Elizbira edo prozesioan ordea, San Martinen irudi aurrean joan ohi da.

Ibili honek badu zenbait ohitura ere, hala nola, Udaletxearen kontura Meza ondoren denak egiten duten gosaria eta elizbira ondoren beheko kaletik egin ohi zuten bira gero Udaletxean bertan ardo apur batekin zertxobait jateko.

Urrengo egunez (asteartez) dantzari horiek bera-riek (eta erantsitako beste batzuk) aurrekua edo hobeki esateko dantza-soka atera ohi dute herriko enparantzan. «Boladuna» izan ohi da «aurreku» eta besteren bat «atzeku». Aurreku eta atzekuak «Bo-ladunaren» jantzi berbera dute eta gainerakoek beste dantzariena. Dantza-soka era honetan ohi da: De-safioa (aurreku-atzekuak dantzatuak), Axeri-dantza (denak eta banaka aurrekuak hasita), tarteko zortzikoa (aurrekuak neska dakarkioten bitartean; San Joana izan ohi da), Aurrekuak (aurrekuak neska-ren aurrean eta txapela erantzita), esku-aldaketa aurrekuak «zubi» eginaz eta berriro San Joana zortzikoa (oraingoan atzekuak), Aurrekuak (atzes-kuak bere nesken aurrean), beste neska guztien sarrera, Fandango eta Arin-arina neskekin, Azken-desafioa (aurreku-atzekuak lekuz trukatu dantza-tua eta kalejiraz amaia atzekuak «zubi» eginaz. San Joana zortzikoa eta neskekin dantzatuak ken-duaz gero, dantza guztiak txapela erantzita egiten dira. Neskei ez zaie eskutik heltzen; musuzapi bat ohi da bitarteko.

Honeraino bada gureganaino heldu direnak, nik ezagutu ahal izan ditudan eran. Badirudi zenbait gauza (Ezpatadantza beharbada...) San Martinez ge-rokoa edo gero ohituran sartua izatea. Dantza-soka, edozein herritako festa-gaia izan da eta ez nintza-teke ausartuko San Martinez geroko ohitura dugula esaten. Biak San Martin baino zaharragoak izatea da ziurra Euskalerriri buruz, baina Beasaini dago-kionez... ez dakit, zein noiztik dantzatu den. Dena-den, hona duguna eta hona hasera norbaitek gai hau sakonago aztertu nahi izanez gero. Merezki luke nere ustez.

MURUMENDI

lazkao

MAIATZAREN 3an GOIERRI-KO IKASTOLEK BATZAR NAGUSIA

Orain hurrengo zenbakian, Maiatzaren 3ko Batzar Nagusia zergatik bildu zen ematen genuen. 1968tik maila horretan izan diren mila gorabehera alegia.

Eguno honetan, Batzar berorren berri eman nahi genuke xeheki. Zati bat idazmolde zuzenekoan ematen badugu, ponentearen hitzak bizikiago agertzen diren izan da; halere, agertu behar dugu, zuzenean emandako hitz horiek ez direla ahotik lumarakoak, gutxi gorabehera bilduak baizik, eta laburtuak. Puntu hau, batez ere, erlijio heziketari buruz agertu zuen irizpideari dagokio.

Hona bada. Esan bezala, maiatzaren 3an bildu zen Batzar Nagusia: Goierriko Ikastola guztiena; Beasaingo Kristau Eskoletako Anaien areto nagusian zen batzarrea; leporaino eta gehiago bete zen; 400-450 lagun bildu ziren.

Hona nola egin zen batzarrea, hurrenez hurren:

1) "Aranalde SA" elkarteak Kooperatiba bihurtzeko egin zen azken Batzar Nagusiko erabakien berri eman zen.

2) Kooperatiba hori moldatzeko-tan hasiak ziren pausoak zergatik gelditu ziren agertu zen: Beasaingo Ikastola Bilarako gainerakoetatik aldentu, eta bakeak egitekotan hirugarren talde bat sortu zelarik, ez zen bidezko ikusi kooperatibistak biltzen jarraitzea; halatan moztu ziren lehen pauso haiek; urraketa konpondu zai.

3) Bitarte horretan, Bailara mailan lanean zebiltzanez buruz, mila zurrumurrur harrotu zen: nola-halako asmoak omen dituztela alegia, erlijioari buruz, e.a. Zurrumurrur horixe agertzen da Beasaingo Ikastolako Juntak maiatzaren 2ko izkribuan. Zurrumurrur horiek, nolanahi ere, errezelokak eta dudamudak sortzen dituzte gurasoengan. Horregatik, Alkartasuna Kooperatibako Junta Probisionalak aurpegi eman nahi die zurrumurrur horiei.

4) Halatan, hona erlijio heziketari buruz zer dioten:

Erlijio heziketaren problemak benetan kezkatzen gaitu. Batipat, egungo giroan; gazteria Elizatik aldentzen dakusagularik.

Bestalde, familiako etena dugu buruan: gurasoak eta seme-alaben arteko urraketa.

Eta ezin esan, gazteria horrek (Elizarekin eta gurasoekin hautsi duenak) erlijio irakasleentzari hartu ez zuenik. Zer gertatu zaio, 16, 17, 18 urteetan dena baztertera uzteko?

Badirudi, gurasoek, 3tik 14 urte bitarteko erlijio heziketa dutela soilki googan; gerorako heziketaz etsirik direla, seme-alabek laguntza handiena behar duten garai-koaz etsirik alegia.

Erlijio heziketak kezkatzen gaitu, bai; nola ez? Baina, ez 3tik 14 urte bitartekoak bakarrik.

Inoiz, seme-alabekiko berotasuna, gure gogoagaitzen duten bitartekoa bakarrik ohi dela, esaten ahal litzateke; gerora, geuk bezala pentsatzen ez dutenean, haiekiko hontu-ede egiten gaitu ematen du.

Bestalde, gurasoen aldetik heziketa eta erlijio irakaslearen aldetikoa ezin joan daitezke bakotza bere aldetik. Biek batera jokatu behar dute: gurasoek eta Elizak ipinitako erlijio hezitzaileak. Alderdi honetik, guraso kristauok astinaldi baten beharrea gara. Ezin konpon daitezke arazoak, lana Parrokiaren gain utzirik. Eginkizuna gurasoena da, Eliz hierarkiaren argitasunez jokatuaz.

Gainera, gogoan hartu behar dugu, apaizak gutxitzen ari direla. Eta bestalde, guz izango da gure parrokiatzen hemendik 10, 15, 20 urtetara? Honek guztiak biziagotu egiten du gurasoen eginpidea, eta erantzupidea.

Gainera, seme-alabek mila gauza jasotzen dute bizi dugun bizi-girotik; etxean ikusten dutenaren kontrako gauza asko. Gurasoek, beraz, preparturik beharko dute izan elkarriketaz jator batetarako. Izan ere, gure prepartzio eza, askotan, indarbizidatzen uste dugu; gure nagusitasuna seme-alabek agertuz; baina alferrik. Gaur ez da aski garai batetako fede soilaz. Zen-

batek, gurasoen artean, ezagutzen ditu XIII. eskema, II. Batikanoko dokumentuak, egungo Elizaren postura munduari buruz?

Erlijio heziketa horrela, zabal-zabal, hartu ezen, jai dago; ez gara problemaren hondo-hondora helduko.

Guk, beraz, horrela hartu nahi dugu, zabal-zabal. Benetan kezkatzen gaitu prolemak. Horregatik, ikastexa handi berria egin zai egon gabe, datorren ikastorarako, guraso eta Elizak izendaturiko hezitzailearen arteko harremanekin hastera proposatzen dugu.

5) Ondoren, martxoan Deleagarekin hartutako erabakiaren berri ematen da, eta maiatzaren 2an Beasaingo Ikastolako Juntak ateratako izkribua harrigarri gertatu dela gai horri buruz. Arrunt bestelako postura agertzen delako idazki horretan.

6) Hurrena, galde-erantzunetara jotzen da. Horretan, puntu hauek atera dira nabarmenen:

a) Deleagarekin proposaturiko bidea onartzen ez bada (eta hala dirudi Beasaingo Ikastolako Juntak publikaturiko izkribuaren araua), Beasaingo Lizetean, datorren ikastorotik, irailetik alegia, EGB osoa emango da, 8 urteak, eta parbularioa ere bai.

b) Beasaingo Ikastolako Juntak ez du bildu nahi izan Ikastolako Batzar Nagusia, hauzia erabakitze-ko. Arrazoiak, Batzar Nagusia masa bat dela, eta proposatzen zaiona onartu ohi duela.

d) Setien gotzaiaren iritzia agertzen duten 7 puntuak azaltzen dira. Horietatik, 1, 2, 5, 6 eta 7, daudenean onartzen dira; 3 eta 4, berriz, muiari dagokionez onartzen dira, baina matizatu beharra nabari zaie; 4. puntua, esate baterako: erlijio heziketa erlijio hezitzaileak bakarrik ez, baina gurasoek parte hartzen dutelarik eman behar dela agertzen da.

e) Halatan, 7 puntuak buruz. Bailara eta Beasaingo Ikastola bat datozelarik, ez da ikusten arrazoirik bi bidetatik aritzeko; Beasaingo Ikastolako Juntak urraketaaren arrazoi bakartzat erlijio puntu hori dakarrenez gero.

7) Ondoren, Junta Probisionalaren jokabidea onartzen ote duen galdatzen zaio Batzarreari. Eta aho batez, baiezkoa ematen du honek.

8) Batzarra banatzean, Beasaingo 81 lagun gelditzen dira aretoan, eta D. Segundo Dorronsorik, Beasaingo Ikastola bere izenean duenari, zuzendua, dokumentu bat moldatzen dute. Eskatzen dute: jadanik 1973ko Azaroan egitekoa zen Beasaingo Ikastolaren Batzar Nagusia egiteko, eta 15 egun baino lehen. Batzarre horretan erabili beharreko puntuetatik bat, Ikastolako Junta berritzea litzateke, jadanik joan den arazoaz gero eginik egon behar zuena.

METAL-ITTURRI

mutriku

GAIXOEN EGUNA MOTRIKUN

Maiatzak 12. Egun aipagarri eta zoragarria gaixoen egunez igaro genuena. Jaialdi bikain eta gogoangarria benetan. Goizean-goiz, leioak iriki bezin laister nabaitzen zan alako zeru-zabala goibeltasunez bete, baiñan gaixoeztako eguraldi girorik atsegingarri eta aukerakoena. Erriko gaixo eta elbarri guzien biotz-muinetan gogoangarri gelditu zan Mutriku osoaren aldetik jaso zuten ongina eta maitasun agurra.

Goizeko bederatziak inguruan, LAGUN ARTEA, elkarteko lelakari dan Urkiritar Jose Iñasiok Donostiako Irrati bidez itzaurrea egin zuan; ondoren, Urreiztitar Imanolek gaixoen jaialdiari buruz zerbait esanaz. Gaixoen aldetik baita Sagarmenditar Pompeio, Egurbidetar Jesusa eta Alberditar Salbadorak, ere iru gaixo auek udaberriko txori agesiari bezin alai eta pozarren ekin zioten kontu-kontari, gaixoen albisteak emanaz eta egun gogoangarri baten aserian geundela adieraziaz.

Amarrak inguruan, gaixo taldea Erri-etxeko arkupean bildu ondoren, txistularien biribilketak alaiaren doinuaren eta GOIZEKO IZARRAKO dantzarien uztalpetik igaroz Elizara ziran.

Uraxe bai edertasuna! Eliza osoa, gaixo, elbarri, senidez eta erritarrez beterik arkitzen zan. Jaialdia gaixoei eskeiñia zenez, Elizan ere aurreneko alkiak bertaratu ziran gai-

xoak osatu zituzten. Gaixo eta elbarri, apaiz eta erri, guziak bat eginik «BIOTZ BATEZ ELKARTURIK» abestuz Mezari asera eman zitzaion.

Meza Nagusia goi-goienetakoa izan zan, Larrañagatar Joakinen erri-meza abesturik, Matriku Eliz-abes-talde eta erriak dakiten bezela abestuta: Gure erretore Orbegozo jauna meza emaille, Legorburutar Alejo jauna meza-laguntzaile izanik. Aldarean, Alberditar Andoni eta Agirregomez-kortatar Ramonita irakurgaien zuzendari eta oar-emaille. Orbegozo jaunak gaixo eta erriari zuzendu zien itzaldia mamitsua izan zan; berak oi duen erratasunez egin ere, eusker garbi, erriko eta erraxean. Bere itzaldiaren muñia, auxa izan zan: GAIXOA ULERTU, MAITATU ETA AINTZAT ARTU. ORTAN EZAGUTUKO ZAITUZTE NERE JARRAITZAILLEAK ZERATELA. Itzaldi bete-beteko. Arretaz jasoak izan ziran, bada, gure erretore jaunaren itzak.

Ona emen mezaren erdian Azpilagak gaixoen omengarri abestu zituan bertso bigun eta samurrak. (Doñua: Damua Garaiz).

Errien partez agurtutuz det gaixo dagoen jendea, lagun urkoa maitatzea da bizitzaren izatea. Danok dakigu mundu au dela samintasunez bete, zer egingo da alaxe bada Jaunaren borondatea. Jaungoikoakin oitotz egiten biotzez asi gaiten, gizaldi danen Jaun ta Jabeak nola dana litekean. Gaxoen mifak arindu, Aita, bizi dizezen pakean, ta egun batean sartu itzazu zeruetako ateak.

Meza bitartean, abesti ederrik ugari entzun genuen, baiña danetan ederrena «PAKE BILLA» abesti goxo eta samurra, bi abotzetako abestia; gure erretore Orbegozo jaunak idatzi eta Pagoagatar Zezilik musikaz ornitua. Garagarzatar Rikardo eta Odriozolatar Iñakik garbiro azaldu ziguten kanturako duten bikaitasuna. Azkenez, eta Meza bukatzeko, esker-abestia.

Bedeinka Jauna Aita Santua bedeinka Eliz-Artzaia, gose ta oiñazez dauden erriei Zuk eman egun alaiak. Alaitu itzazu negarrez dauden arreba eta anaia, gaixo guztiak poztu ditzala Zure argiaren jaiak.

Elizkizuna bukatzeaz batera, txistularien ariñ-ariñean, gaixo guziak MANDAZKETA bazkunera zuzendu ziran zerbait berogarri artzera; an amaiketako egin eta, kaixo mutillak! esanaz, Txurrukaren emparantzara jo zuten beraren alde eskeiñirik zegoan jaialdia ikustera. Bertan GOIZEKO IZARRAKO dantzariak jardunaldi luzeak eginak ziran, eta ondoren bertsolarien jardunketa: Azpilaga eta Okelar bertsolariak, zerbait bertso eder abestuz. Gogor txalotuak izan ziran dantzari eta bertsolariak.

Irurogeita bost gaixo ziran bazkal-maai ingurura bildu ziranak; orretaz gainera, bertsolari, txistulari, antolatzaile eta kanpotik jaialdi ortara etorriak. Bazkaria, alaitasun eta anaitasun ezin obean igaro zan. Bazan antxe umore ederrik. Ondoa jan eta edateak badu bere adurra. Ondoa jan ondorenak, berakin dakartzki alaitasuna, irripargoxoa, abestutzeko gogo, irrintzi egin naia eta asper gabeko elkar-izketa aldiak. Patxara ederrean bazkaldu ondoren, bizi ekin zioten ILLARKOKO abeslariak euskal abesti ederrak abestuz, Azpilaga eta Okelar bertso jardunetan, Mardu soñu joleak zortzikoak joaz eta azkenik KIKOren jardunketa. KIKO au Bergarra degu, oso jostagarri eta umore onekoa. Onak flautarekin egin zitun deabruerik gogorak izan ziran. Ura flauta jotzea! Eta... ez nola nai, musu zuloko aizearekin jo ere. Guziok txunditurik utzi gintuen.

Azkenez, gaixoen jaialdiari bukaera emateko, urtero bezela, ATXUKALEAN bildu ziran erritarrez inguraturik. Bazan antxe txistu otsa eta ankapuntaren eragiña! ILLARKOKO txistulari trebeak beren txistu eta danbolinarenkin arrotu zituzten bazterrak. Egari ziranentzat ere, etziran gaizki etorri ITXAS GAIN-ko edari freskoak. Ikustekoa zan jendeen poza ainalako jaialdi ederra ikustean. Motrikoarren biotzetan betiko iraun dezala gaxoenganako maitasun bizia. Azkenik, Matrikuko erreskia abestuz MUTRIKU ERRIA, MUTRIKU MAITIA, MUTRIKU GURIA eta AGUR JAUNAKRekin amaiera eman zitzaion GAXOEN EGUNARI.

ZERUKO ARGIAren bidez, gure zorionik beroenak gaixoen jaialdi au antolatu duten guziei, LAGUN ARTEA eta erriko elkarte guziei. Orobat Donostiako Irrati, Aurrezki Kutxa Probintzial, Aurrezki Kutxa Municipal, Gipuzkoako eta Bizkaiko Banku-etxeei eta osterantzeko laguntzaile guztiei. Baina bereziki-bereziki jaialdi auen asmatzaile dan Aperiibaitar Benito apaiz jaunari eta gaixoen batzordeari.

ESKERRIK ASKO GUZIOI.

ANDONEGITAR Z.

zestoa

ARTE LANETAN

Gertakizunak bukatu arte, haurrentzat ikastolak antolatutako margo, marrazki, ore eta buztin lan lehiaketaz ez dut idatzi nahi izan. Baina, lehiaketari amaiera eman zitzaionez gero, bertan jasotako esperientziatz hitzegin dezagun.

Hauek izan dira nirekiko, erakusaldiak izan dituen alderdirik interesgarrienak: lanak egiteko askatasuna, lanak epaitzeko era, erakusketak, eta sari-banatzak sortu zuen giroa.

Haurrek, arte eta espresio bideak lantzeko premian direla, ziur naiz. Arte gaia oso aberatsa da. Zergatik ordea, beste batzuk artea landu dezaten erretasunik eman ez?

Zuhaitz okerra, gazte denean zuzen daiteke, eta ez dago zuztarretik atera beharrik horretarako. Heselaz ekar daiteke enbortxo bere onera.

Haurrek ere, berdin gertatzen da. Baina ez deiezeagun lanak egiteko askatasunik uka. Ez diezeagun «hau eta hori egin ezazue» esan. Etxetxo baten orde, zergatik txori bat ez egin? Gaia jarri orduko, haurraren iritziak eta espresio bideak mugatu egiten ditugu.

Aipatutako lehiaketan, ez zitzaion jakineko gairik haurrei ezarri. Mahai geinean zeuden paper, margo, buztin e.a. bakoitzak nahi zuena egin zezan.

Bost mailatan banatu ziren parte hartu zuten lankideak, eta talde bakoitza bere gelan ekin zitzaion lanari.

Lau eta bost urteko haurrek, beharala bukatu zuten beren egitekoa. Hazixeagoak nekezago, eta buztin nahiz oleo lanetan aritu zirenek, zer esanik ez.

Baina, ondoren, epaiketa nola egin?

Lehiaketako oinarrietan zegoenez, haur bakoitzak izan zuen bere hautaria epaiketan. Beste epailek ere izan zen, ordea. Eta ez nolalahikoak: Zinkunegi hezitzailea, Zumeta, Goenaga, Llanos eta Telleria margolari sonatuak.

Epaile hauek ziotenez, tamalgarrira da haur horiek arte-eskola bat ez edukitzea. Irakasle baten eskutik, aukera ederra izango lukete euskaldunok hain beharrezko dugun arte eta kulturaz aberas daitezten.

Gai librea izanagatik, gauza berdinxamar asko azaldu zen. Etxeak adibidez. Azken egunetan, Maiatzaren 4 eta 5ean alegia, erakusketak egin zen. Lan guziak azaldu ziren; baina ez zen irabazle eta ez galtzailerik erakustetan. Haurren ezjakinean, sari berezi batzuk izan zituzten lanik onenak.

Ez zen bada ez badakoa haurrei igande hartan zerien alaitasuna!

Ikastolako batzordea, gazteria eta andereñoak, lanean jarraituko dira, ume guzi horiek guk izan ez dugun mundu pozgarri bat izan dezaten.

DANTZARIK

Aspalditxotik ari ziren gure herriko ikastolako haurrak euskaldantzak ikasten. Baita ikasi ere. Ez dute lan makala egin irakasleek. Amaika buruhauste sortuko zitzaizkien; baina, zerbait gogoz egin nahi duenak, oztopoak menperatu ohi dituzte. Zorionak lan horretan saiatu zaretzen guziori!

Pozgarria izan zen zestoar gatzetxoak dantzari ikustea. Txaloak ere, ugari jaso zituzten. Ongi mezeziak noski.

Noiz arte iraungo ote du euskal dantzari talde honek? Luzaro ezparririk gabe, eskatzen digutenean laguntzarik ukatzen ez badiegu. Guziok dugu erantzunkizuna.

MIKEL OLAZABAL

elgoibar

LARRI DA PELIX

—Bai, ez dok bromia, ezik pentsaul!

Honela dio Pelixek.

Eguneroko lantokian egin behar izaten duen ordu mordoaz gainera, ikastola batzordekoa dugu Pelix. Orain 8 milloi biltzeko komisiokoa ere bai. Gure mailaratik, ikastolen federazioko arduraduna; ezin nekatuzkoa dugu.

Tarteka, hitzaldiak ere moldatzen dizkigu, noizkin behin. Zeruko Argiara ere bidaltzen dizkigu bere lantxoak.

Lehen kriston atsedenaldia izan zenez gero, ulertzen dugu orain nola programa ditzaken «plurikultura» honetan egin behar dituenak.

Bi haur ttikiren aita ere bada, eta aita denez gero, emaztea ere badu etxean.

Andre hauek! Hementxe, ematearekin dator problema.

Bere emazte Loreari, estudietza bururatu zaio, eta haurrei nahiko lotua badago ere, istudio sakonak egitea erabaki du. Goi mailako etsaminak egiteko, esaminatu egin zen, eta aprobata gainera.

Orain unibertsitatara joan nahi eta nola konpondu?

—Ez dok bromia, ezik pentsaul!

DONOSTIAN

Aspaldi honetan, Donostian egon gabea nintzen.

Oso nahasirik ikusi dut asuntua. Jendea oso gogor ari zaigu. Ez dakit norantz, baina oso gogor.

Institutoan sekula egin ez dutena egin dute. Euskal astea eratu dute! Bazen ordu!

Institutoan bakarrik ez dugu izan euskal asterik, karmeldarren Zentroan ere izana dugu. Larunbat arratsan eratu zen jaialdia izan ginen. Benetan zoragarria iruditu zitzaigun jaialdia. Baina betiko detalle aluak izorra gintuen.

Euskal jaialdia izan eta, ez genuen kartel bat ere euskaraz idatzirik ikusi. Lotsagarria.

Aretoan sartu eta altabozetik «os rogamus que no fuméis durante la actuación». Izenik gabea. Orru batzuen ondoren, gaizki hitzegindako euskara batetan, arren, ez erretzeko eskatu zuten.

Hemengo honetarako ere nik ezagutzen dudan batek esaten duenak balio du: «Oriñala parian euki eta kanpora txixa eitia da hori».

MAYALL

Berri trixteen ondoren, ikaragarriko zurrumurrur goxoa (oraingo hau, erdizka bada ere, egiaztatua dago). Mayall datorkigu Donostiara Ekainean. Sekula honelako berririk! Hantxe ikusiko dugu elkar!

HASIER

donibane lohitzun

KANTARI EGUNA

«Kantari Eguna» izanen da Maiatzaren 26an Donibane Lohitzuneko pilota plazan. (Eurria balin bada Jai Alaien).

Hona egun guziko programa: Goizeko 8,30etan kalejira txistulariekin (Sara, Oldarra, Begiraleak, Bixintxo, Alegria, Airoski) eta gaiteroekin (Baigorri eta Ori-Bat).

10,30etan: Donibaneko Eliz Nagusian meza kantatua eskuaraz Gasteizko «Coro Alava»rekin.

11,30etan: berriz kalejira.

Egurdian: bazkaria pilota plazan (edari eta jateko guzietariki).

Arratsaldean: 3,30etan: Euskal Herriko zazpi Probintzietako kantari famatuak. 200 baino gehiago; bakarka eta taldeka. Ezitxu, Lupe, Etxamendi, Larralde, Manex Pagola, A. Duhalde, Maite Idirin, Oskarbi, Begiraleak, Etxahun taldea, Barkoxekoa eta abar.

8tan: afaria.

9,30etan: dantzak «El fuego» euskal soinulariekin.

Egun guzian jokoak txiki eta haundientzako.

Liburuak eta diskak salgai. Erran dezagun ikastolaren fagoretan dela «kantari egun» hori.

Donibane-Lohitzunen egun bat xarmenta pasatuko duzue obra bat eginaz eskuararen alde.

ANDERENOAK

arrasate

HAU IRAKURTZEN AHAL DA HERRIAN?

IRE liburudendaren atea jo dugu eta zerrenda hau eman digute. Zerrendari dato garrantzitsuenak faltatzen zaizkio, alegia zenbatasuna eta ehuntasuna. Oraingoz ezinezkoa izan zaigu lortzea. Datorrenean emanen dizuegula itxaroten dugu. Erdal saiaera.

1) Freireren «La educación como práctica de la libertad».
2) Garaudyren «La alternativa».
3) Mitterranden «Socialismo posibilista».
4) Quintin Garcíaren «Cooperativismo y desarrollo».

Erdal elaberri.

1) Peter Blattyren «El exorcista».
2) Bassaniren «El jardín de los Finzi Contini».
3) Soljenitsinen «Un día en la vida de Iván Denisovich».

Euskal liburuak.

1) Ugaldere «Hablando con los vascos».
2) Gandiagaren «Hiru gizon barka».

3) Larresororen «euskara batua»
4) C. Barojaren «Estudios Vascos».

zertan den».

Hauk izan dira, Apirilean, liburudenda honetan gehiena saldu diren liburuak. Beste liburu asko ere irakurtzen da Arrasaten: Argitaratzaileetatik zuzen etorritakoak, beste herri baten erositakoak... La fuente Estefaniarenak (beren ugaritasunagatik ezin da kontrolatu)...

GAUZA ARRUNT BAT

Lehenengo egunean ibilaldi bat egi-tera etxetik irten nintzen. Erreka baten ertzean bi emakume eta hiruzpalau neska-mutil koxkorrekin topatu nintzen; danak euskaldunak ziren. Emakumeen eta haurren artean euskara erabiltzen zuten, haurrek euskara ere eta emakumeek erdara.

Hurbildu nintzaian eta nere «arratsaldeon»i haurrek «berdin» eta besteek «hola, cómo estás» batekin erantzun zioten. Hamar minutu, gehiagorik ez nintzen haiekin egon, baina denbora honetan ez zidaten emakumeek euskal hitz bat ere esan.

Joan nintzanean gogoeta bat burura etorri zitzaidan: Etxe batean gauza bera gertatzen zen gurasoen eta seme-alaben artean. Behin hango seme bat aitari joan zitzaion eta bere borondate on guztiarekin holaxe esan zion: «Aita, haunditzen naizenean zuek bezelakoa hitzeginen dut».

Ikus dezagun gure etxeetan zer gertatzen den.

BATZU

—Martxoaren 31an haurrentzat jaialdi bat eratu zen, eta antolatzaileek beste bat, guttienez ikastaroaren bukaera arte, egiteko gogoan bazuten. Nola doa hori?...

—Gure aurrekoan esaten genuen bezala Euskaltzaindiaren eskutitza banaturik izan da lantegietan. Ba ahal dakizue Arrasaten oraindik badirela lantegi batzu holako gauzentzat pezeta bat ere eman ez dutenak? Eta beren ugazabak ez dira gaizki bizi ez, alajaina!

—Erdal egunkari batean irakurri dugunez Arrasateko ereskontzak Maiatzaren 31ra arte du bizia. Arrazoiak danetik zerbait dira: dirugaitik, giza arazogaitik... Penagarria, baina egia.

—Entzun dugunez talde batek «Haurren eguna» prestatzen dihardu. Talde honek guztion laguntza behar du. Batez ere Ikastoletan eta Ikastetxeetan dabilztan irakasleen aldetik. Haurrak dena merezi du. la. bada, saiatzen garen...

MENDIAGA

lezo

BERRI ZAHARRAK

—Apirilaren 15etik 21era, Haur-astea ospatu zen, Allerruren gida-

ritzapean. Oker ez banago, joan den urtean ere horrelako zerbait egin zen haur, mutiko eta neskatoen atseginerako. Jokoak, jolasak eta jostaketak ez zaizkio faltatu eta datorren urtean ere horrelako aste bat izateko esperantzarekin geratu dira.

—Apirilaren 28an, Gipuzkoako Atzeratuen Aldeko Elkarteak, dirubiketa bat egin zuen. Kartel, anuntzio eta gainontzekoak euskaraz eta españolez egin zituzten, baina euskarazkoekin kezka hau sortu zitzaidan: atzeratueta batek egin al zuen erdaratik euskararako itzulpena? Bestela nola konpreni liteke euskarazko kartel, anuntzio eta bestelakoak zer zioten jakiteko erdarazkoa irakurri beharra?

Gaur Atzeratuen Elkarteari tokatu zaio txanda, baina gure artean maiz gertatzen den pekatua da, alegia, publikidadea euskaraz eta erdaraz egiten dugunean, euskarazkoa itzulpena izaten dela eta gaizki egina; hau dela-ta, euskarazkoa irakurtzean oso arraro iruditzen zaigulako, aldamenen erdaraz dagoena irakurtzen dugu eta orduan konturatzeko gera besteak zer esan nahi zuen.

—Santa Krutz Txiki historira pasatu zen, aurtengoagatik bederen. Hala ere Bazkotan zerbait egin nahiaren dabilztala jakin dut, baita «Kopla Zahar eta Berriak», Lekuona, Lete eta Valverdearen delako saioa Goiko Elizan eman nahi dutela ere.

BERRIAGOAK

—Altzate aldeko bidegurutzean lanean ari zaizkigu, Arraitokirako bidea hitxiar, Kamio Berritik (berria, egin zutenean izango zen) Jaurregialdera eta alderantziz, errazago pasatzeko, baina hango arriskuak kentzeko, hau besterik ez dut uste aski izango denik.

—San Juan bideko lanak berri, oso motel ez baina geldirik daude; segur aski, lurrak sendotu artean utziko zituzten.

HITZALDIA

Maiatzaren 11an, Imanol Laspiur-ek, Ikastolan esandako hitzaldia entzuteko zoria izan genuen. Ikastola izan zen bere gaia: alde batetik zer diren, zertarako, zergatik, zerk eraginak, zeinenak, noraino heldu nahi duten, eta bestetik haurra, gurasoak, irakasleak, hizkuntza, psikologia, erdal-eskolekin gonparaketa eta inguruko beste amaika puntu.

Hitzaldi hau, Guraso Taldeak gurasoen artean zabalduetako inkestaren ondorio izan da eta haseran esan zitzaigunez, besteren bat edo izatekoak dira.

Jendea inoiz ez haina agertu zen eta orain artean entzundakoei jaramonik eginez gero, oso kontentu. Bukaera, zenbait galdera egin zitzaizkion Imanoli eta nahiz bi ordu bera entzuten pasa, ez zitzaigun batere luze egin.

Propagandari buruz, nahiko ongi egin izan zen, sekulan ez bezala eta jende asko horregatik joan zela, esan beharrik ez, hobe baiz zen eguraldia hitzaldi baterako baino beste zernahitarako.

Sistiaganeke Pellok

zaldibia

ZALDIBI LEHEN ETA ORAIN

Gaur argitaratzen dugun hau ez da askoren gogokoa izango, behar bada. Askorentzat dakiten gauza eta pasatua izanen da. Baina norbaitek galdegina dit eta harentzat doa.

Dudarik ez dago, Zaldibin ere, azken urte hauetan, aldakuntza nabarmenak gertatu dirala. Bazan garai bat, herri osoa ez bazan ere, gehienak artzai ziran. 100 artalde-tik gora zeuden garai izango zan Zaldibin seguru asko. Baserrian, nekazaritzan ari zan jendea bestalde. Giro hortantxe haziak eta heziak dira gure gurasoak ere. Etziran erlojuaren mende aritzen lanean, argitig argira aritzen ziran.

Ahaztu dira bai eta ere garai bateko gaztain eta talo erreak, arta-zuriketa eta sesiña jateak; gaur

industria gainditu da, baserriak irauten badu ere.

Festa leku jakinak izaten zituzten. Kuadrilla gehienetan egon zan soinu joleren bat eta haren soinu hotsera dantzatzan ziran. Jokuan ere egiten zuten. Gizonezkoen artean beti izaten zan bertsotan edo zerbait egiten zuanik. Al! Hori bai AIMARIAK jotzerako etxera. Neska laguntzeak ere egiten omen zituzten. Santa Fetan guziak joaten omen ziran plazara. Santa Fe sona haundiko jaia da eta Zaldibitarren inportantena. Aste bete aurretik hasten ziran txikiketak egiten mondejuak egiteko. Etxe bakoitzean ardi bat gutxienez hiltzen zan eta leku askotan bi ere bai. Festako otordu guziak ardiakirekin egiten ziran.

Asteazkena oroitzapenez bete izaten zan baserritarrentzat. Ordiziako ferira joan beharra zegoen. Etzan gaur egun bezala goizetik hasten feria, arratsaldetik baizik. Oinez joaten ziran. Emakumeak goiz etxeratzen ziran, tratua egin, as-toa hartu eta bazetozen; gizonezkoak tabernan gelditzen ziran askotan. Arotxane eta Ostatu zituzten lekuriak maiteenak. Amaika tertuli, txiste eta parre gozo egin da joanek dira mundu hontatik asko eta asko. Gertakizun batez oraltzen naiz: Ba omen zan baserritar bat besteak arbi jorran hastera zijoazela, arbia ereiten ari zana eta ala esan omen zion bere auzoko lagunak urrungo asteazkenan Ostatuan — «Baina motel gaur goizean arbia ereiten ikusi aut» — Eta zer — erantzun zion besteak — «Eta zer, berandu dala, oso berandu gainera» — Berandu dala... ala ere zuek ordurako jango dizkiagu bai—, Haien umoreak gehiago balio zuen.

San Isidroan jai haundiak egiten ziran Zaldibin gure txiki denboran. Arotxanean biltzen ziran baserritar guziak. Ohitura hau oso galdua dago gaur egun. Bukatzeko, konseju bat eman nahi nieke baserritarrei, urtean behin izaten da zaindariaren eguna eta berriro hasi behar zenuketen hori zelebratzen. Ea urrungo urtetik hasten zeraten.

GIRO

azpeitia

MERKATALGO IZENDEGIA

Jose Luis Lizundia adiskideari esker garai jaso genuen Merkatalgo Izendegia. Lan hau Euskaltzaindiaren ardurapean, Xabier Kintana gazteak burutu du. Euskarazko izen eta esaldien alboan, ezagunago egitearren gatzel-frantseserazkoak ere badakartzat.

Esaldi asko bi modutara datoz. Merkatarik bakoitzak nahi duena edo gustokoena aukera beza. Adibidez, Bisitorduk/ Bisita orduak. Eritzia eska zagu/ Zatoz eritzi eske! etab. Merkatarien alorrean euskara sar dadin beharrezko zaizkigu izendegi hauek. Baina merkatariek euskarara bortxa daitezen, geurok gara bai, erosleok, tresnarik gotorrenak! Guk euskaraz egitera beharrazten ez baditugu guztia ahuntzaren gauerdiko eztularen pareko izango da.

Xabier Kintana bizkorren lan txalogarri honetan galderetako «ahal» ez dut ikusi. Adibidez 22-garren orrian, «Ez gaituzu oraindik ezagutzen?» Agian Bizkaian harako «ahal» hura galdurik dutelako?

Azken hilabeteotan Euskaltzaindiak bi txosten garrantzitsu kalderatu dizkigu. Aditz Laguntzaile Batua eta Merkatalgo Izendegia. Ekin eta Jarrai.

LOIOLAKO ESAMINAK

Astesanduz Ikastoletako irakasle sail haundi bat, ehunda berrogeita hamarretik gora, beren ikastaldi eta azterketak egiten saiatu dira. Beste lanen artean, Euskaltzaindiak Euskal irakasle titulua lortzeko eskatzen dituen azterketak prestatzen.

Larogei lagun agertu zen harako esaminetara, orainarte Euskaltzaindiaren esaminetara agertu den gehiena. Gaurdanik berrehundik gora izango da Euskal Herri osoan, Euskaltzaindiaren irakasle titulua- ren jabe.

Loiolan beraz, Euskara Batua eta Euskaltzaindiaren aldekoak ere noiz- zik behinka batzartzen gara, arraio!

IRAKURLE BATEN ESKARIAZ

Aste honetan irakurle batek honoko eskutitz hau igorri digu, argitara dezagun eskatuaz «Agur Anatsan herritarra»:

Azkoitia eta Azpeitia artean ibiltzen dan autobus interurbanoaren egoera negargarria salatzerantz natorrik.

Orain bi hilabete Landetan, emakume haundun bat gaueko hamarretatik hamaikak arte autobus zai egon huan. Hamaikatan, autobusik joaten ezta oinez etorri beharra izan zian euri erasoaren azpian.

Lehenengo igandean Landetara joateko asmoz, autobus zai jarrai nuan Azpeitikoz plazan. Herri-zainak plazara etortzen zela esan zidaan, baina autobusa, presaka nunbait, Artetxenekoa aldapan beheara, baterre plazara etorri gabe, joan huan. Eta nik jakina, Landetara umea lepoan hartu eta oinez joan etorri behar. Landetara iritxi nintzanean, horzagoan autobusa bazterrean, baina txoferraren arrastorik ez. Hau tabernan egongo huan «gasolina» sartzerantz joan da. Egoera hau ez duk oraingoa. Telebistan Boxeoa, zikilista edo beste zerbait bazegok, orduan izaten ditut komeriak!

Zerbait galdetzerantz joandakoa beti purrustaka eta gogotzarrez erantzuten diate. Orain galdetzen diat: autobus hauek ez ahal lukete behar, leku eta ordu jakinetan beren ezaugarriekin hor ibiltzen den jendeari horrenbeste parre egin gabe? Beste galdera bat: ez ahal zegok herrian inor, zerbitzu hauen ardura eta itzala duenik? Agintaririk baltiz, eskatuko nioke, esijitzeko autobusale hoiek bete behar dituzten egikizunak. Zerbitzu hori erabiltzen dugun guztiok geure poltxikotik betetzen dugun bezala. Edo bestela autobuszale hauek lan gehiegi baldin badute, utzi diezaiotela lan hori egiteko prest dauden beste batzuei.

Besterik gabe, Zeruko Argiaren arpide eta irakurle den Landetako batek, agur».

Problema garbi agertu duk adiskide, beste zerbait agertu nahiko deanean ere hemen egongo natzalk.

ANATSAN

eibar

UMEEN EUSKAL JAIA

Aurten IXgarrenez ospatzen ari gera «UMEEN EUSKAL JAIA» Eibarren, maiatzaren 4etik 26ra, eta S.C.R. Arratek eratu.

Beti onartua izan da jaialdi polit au. Jendearen arerra ona ikusiaz, antolatzaileak gauza berrien bila dabilta urtero, Euskal Jai au geroz eta ohea izan dedin.

Leengo urteko programari begiratu ezker, aldakizun batzuk aurkitzen ditugu aurtengoan, baina ziur naiz aldakuntza auek atsegin izango zaizkizuela denoi eta iru aste eder iragoko dituzuela nagusi eta txikiok.

Ona emen leengo asteko itzaldi eta jolasak:

Illaren 4ean Ikastolako aurren jaialdia izan zan, eta auek diotenez (gurasoak debekatuta izan zuten sa-

rrera), oso ongi igaro zuten.

Illaren 7 eta 9an, Urkola jaunak eta ikastolako andereñoak emanak, Umeei buruz itzaldi bi izan ziran. Nun sartzen dira Eibarko gurasoak orren interes aundia duten itzaldietan ez agertzeko?

Illaren 11an, arratsaldeko 6 1/2-etan eta gaueko 10 1/4etan, jaialdi polit bat ospatu zan S.C.R. Arratearen aretoan, Xabier Lete, Antton Valverde eta Julian Lekuona abeslari eta izlari zirala.

Azken aldi ontar izan diran Euskal Abeslarien jaialdi guziek bezela oso arrera on izan zuan. Leengoan jende gutxi izan arren —jakina eguraldi ona eta karrera—, gauekoan toki guziak artuta izan ziran laister. Guxitan ikusi da areto ura ala betta.

Aukeratutako abestiak, ia geienak, bertsolarizarrenak izan ziran. Txirrita, Xenpelar, Pello Errota, Juan Cruz Zairain, Pello Zabaleta, Pedro Mari Otaño, Urrutia, Xalbador, Kazkazu, Francisco Petrirena, Xenpelar, Jose Larein eta Bilintxen bertso eder, ziriko, parregarriak, kitarraz edo kitarra gabe, irukote, bikote edo banaka, gizon abotsez eta izate guzia abestian ipiniaz abestuak.

Gaiak mila; ezkontza galduek, neska zarrak, egunsentia, iltzaille ezpetxearen negarrak, txepetxa, Amerikatar joandakoen «sentimentuak» mutil zarrak...

Bertso bakoitza kondaira labur batez lagundua izan zan, au da, noiz egindakoa zan, zein kidetako bertsoa (filosofikoa, maitasuneko), bertsolarien bizi, egite edo bertso egiteko erari buruz zerbait esanaz eta beste mila zeatzazun interesgarri apaindua.

Leengo aldia, berandu xamar zalala eta «Nere Sentimentuak» deritzan eresi zoragarriarekin bukatu zan. Bigarrenaren berri, asti geiagoren jabe zirala eta, abeslari eta entzuleak bat eginik, «Markesaren Alaba» abestuaz bukatu zan jaialdia.

Ona emen Urrutiaren «Kalez-kalez» bertsoetatik ateratako zatitxo bat. Berak, Errenteriako aldaketak ikustean egin zituan bertso batzuen zati bat da, baina uste det Eibarre-rako ere oso ongi datorrela.

«Kalean berri entzuten degu itz edo maldiziyuak deabruren batek ekarri digu olako bendiziyoa».

BERRI MOTZAK

—Donostiako Aurrezki Kutxa Muzipalaren aretoan, Lizundia jaunak, «Influencia Eibarresa en las comarcas vecinas» gaiari buruz itzaldi bat eman zuan.

—1er. Certamen Interescolar de Coros Infantiles» deritzan sariketan, Eibarko Alfa ikastoletakoan leen saria atera zuten Deban 8tik 11 urte artekoen taldean. Zorionak!

—Aurrezki Kutxa Muzipalak antolatutako «exkursioak» izan dira umeentzat il ontar. Donostiako «Txuri-Urdinean jolas egtera eraman dituzten ume guziak oso pozik gelditu dira. Laister, Gernika eta Bizkai aldeko itsas aldera eramateko asmoa dute antolatzaileek. la orain arte bezain ondore ona duten!

Odile Kruzeta

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira ganadu on, indartsuak, eta nora jo jakin bear du baserritar burutsuak, berebiziko aragi pillak; gañera esne putzuak, Olek guziak berekin ditu Fanderla'ko pentsuak.

FANDERIA

ERREENTERI

ZUMETAREKIN

3.000 pieza banan banan egin eta jarriak

Loiola Irratiko Jose Mari Iriondo adiskideak eman zigun honen berri, Zumeta egundainokoa egiten ari zela Usurbileko pelotalekuan alegia. Urtebete pasa lanean eta inor gutik bide daki haretaz; gure informazio bideek ez dute gero xemeikorik ere balio!

Joxe Antonio Arzerekin telefonoz hitzegin ondoren, hiru egunen buruan Usurbilera abiatu ginen, maiatzaren 11an, larunbat arratsalde. Hantxe aurkitu genituen gure zain Joxean "Harzabal", Palacios eta Jose Luis Zumeta bera. Lehen biek berehalaxe uzten gaituzte, eta hitz-galdu handirik gabe Zumetak eta biok solasari ekiten diogu, frontoiko horma nagusiko atzekaldean egiten ari den murala aurrez aurre dugularik.

Harako horma ipar aldera begira dugu. Ez dira oraingoz arratsaldeko hirurak eta eguzkiak gogotik jotzen du horma eliza aldetik. Nolabait hasi behar eta, zera diotsat.

—Alferrik ekarri diat makina. Eguzki horrekin ez zegok gaur hemen ezer ateratzerik.

—Paret hori iparra dek! —erantzuten dit, erdi barrezka, hortzik ere erakutsi gabe.

—oOo—

ZUMETAREKIN ELKARRIZKETAN

● Hi, eta nori gogoratu ziaioz gero horrelakorik egitea?

—Asmoa Ayuntamenduarena duk. Frontoi atzekalde hau baratza zuan orain dela zenbait urte guti arte. Orain, ordea, plaza, eta horma garau hori nolabait itxuratu edo apaindu beharra pentsatu ziaten. Neregana etorri zituan, zerbait egin asmoz, askatasun osoz zeredozer molda niezan.

● Zeintzuk izan zituan hire lehendabiziko pausuak?

—1972ko, udazkenean proiektu bat egin nian, zer nolako izango zuan guti gora behera agertuz, eta zeramika teknika erabiliko nuela aurrez adiaraziz. Presupuesto ere agertu nian. Udaletxeak onartu zian eta berehalaxe ekin genion buztina ekartzeari.

● Buztina ekarri... nondik?

—Guk erabili izan dugun buztin mota hau ez zegok hemen inguruan, buztin berezia behar baita. «Aplastica» dieritza eta «merma» gutikoa duk. Buztinak, lehortzean, ura galdu behar dik, eta galtze horretan askorik gutituko ez zen buztin mota behar genian. «Aplastica» izeneko hau buztin baldarra duk, eta nahiz eta lanerako moldagaitzagoa izan, aukerakoago zuan gure asmoetarako.

Buztin mota hau duk zeramika lanetan gehien bat erabiltzen dena, Valencia, Zaragoza eta lurralde hoi-tan aurkitu ohi duk. Geronek Zaragozatik ekarri genian, hango modelista batek eskainia.

● Eta gero?

—Bueno, hastean, neronek ez niakian zeramikaz ezer guti baino. Pinturaz bai, eta egurra lantzeaz ere zerbait egin ninen, zeramikaz ezertxo ere ez, ordea. Hala ere, liburuak erosi, proba batzuk egin, modelatzen pixka bat ikasi, eginaz ikasi behar izan nian, egin ahala ikasten ari.

● Eta, buztinaz gainera zer gehiago behar izan duk?

—Tailarra martxan jarri, noski, tailarrik ez baitzegoen. Apalak jarri, egurrezko erremintta soil batzuk egin, planoak zehaztu etab.

● Eta labea?

—Jakina, baita labea ere. Labea Udaletxeak erosi zian, haseran murala egin ahal niezan, eta gero, Usurbilen bertan zeramika eskola bat martxan jartzekotan. Usurbilen lau eskola zeudek, eta nahi izanez gero ez huke batere zaila horrelakorik egitea. Zeramika, teknika bezala, nahiko erraza duk gainera.

● Hain zuzen, hik teknika aipatu duanez, esaniezadak buztina esku artean hartu duanetik horman jarri arte erabili izan duan langintza.

—Bueno, buztina plastikozko zorrotan etortzen duk. Zenbaitetan hautsetan etorri ohi duk, gero urez nahastatzeko, baina guk ur eta guzti ekarri izan diagu.

Buztin horrekin egin behar izan ditiagu 21x25 zentimetrotako 3.000 pieza inguru, 3, 6, 9 eta 12 zentimetrotako sakonez, errelievearen arabera. Gero, proiektoko planoak, horma alegia, hamasei sailetan zatitu, sail bakoitzak berrehun bat pieza dituela. Sail bakoitzak 4,50x2,10 m. egiten dik, hormaren hamaseigarren partea alegia.

Sail bakoitza osatzen duten berrehun pieza hoik lurrean jar, tailarrean, eta planoaren arabera dibuja. Errelievea joan behar den tokian pieza sakonagoa jarri, gero tailatzeko aukera egon dadin. Buztina lantzean, askotan zatiak kendu-ipini, erantsi egin ohi dituk, modelaketa gisa. Hala ere, honako buztin mota honetan, hain duk baldarra, tailatu behar izaten baita, egurra bezalaxe.

Ondoren, apur bat lehortu eta gero, buelta eman, lodienak hustu labean ez daitezen zarta, eta banaka banaka numera, serie eta numerua, sail bakoitzeko zer numeru den jakin ahal izateko. Goian eta behean, ertzetan, bi zulo egin, gero horman grazap josteko, eta azkenik apaletan jar lehortzeko. Gero, beste sail batetara pasa, baina sail bakarraren egitura osoa, has et buka azalduko diat.

Lehortzen denean, berriz guztiak lurrean jar, numeruak kontutan hartuz, eta elkarri ajusta, aldakuntzaren bat edo beste gerta baledi edo, eta berriz ere apaletara pasa.

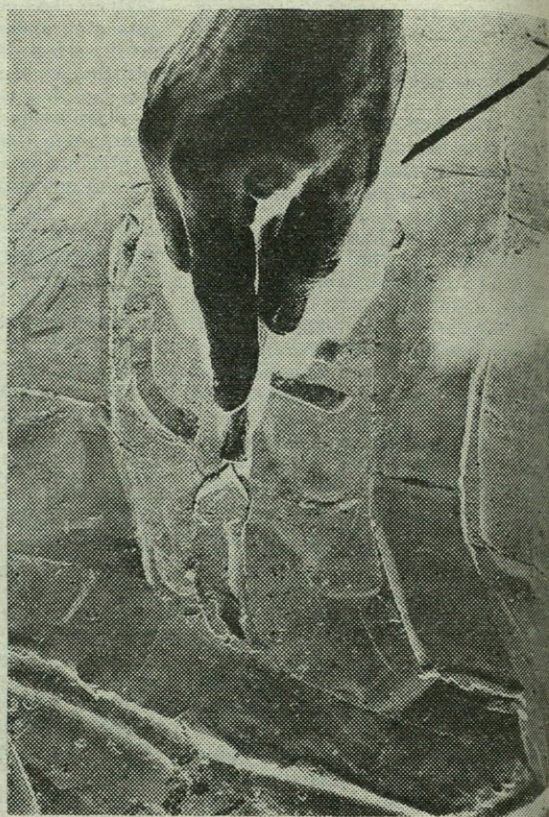
Ondoren, lehen errealdia egin behar, «bizcochado» esaten ziaioz. Errealdi bakoitzean 3 m.² egiten dituk gure labean, eta errealdi bakoitzak 48 ordu behar dik. Atera genian kontua eta lau hilabete behar genian horma guztiaren (145 m.²) lehen errealdia egiteko. Denbora askotxo zela eta, 3.000 piezok bi errealditan Luzuriaga-neko labe handietan egin ahal izan genian.

Gero, berriz, sailka, lurrean jar eta pintatzen has. Pintatu ondoren bigarren errealdiari ekin, errealdi bakoitza 22 ordutakoa bigarren honetan, batz beste bi hilabete erretzen gure labean. Azkenik, puskatu diren banakako aleak berriz ere egin, eta horra zeramika lana bukatuxe.

● Hala ere ez duk pinturaren teknikarik azaldu.

Ez egia... bueno, lehen errealdiaren ondoren eta bigarrena egin aurretik pintatu behar izaten duk. Sail bakoitza lurrean jarri, esan bezala, eta pintatu. Pintura hauts izaten duk, urez nahastutzeko. Pintatu, berriz, ixipoz, pistolaz, errodilloz, era guztitan.

Pintura mota honek ez zeukak ohizko pinturarekin zer ikusirik. Lana behar duk egin buruz, kalkulo teoriko batez. Margook ilun samarrak dituk labean sartu

aurretik, baina labetik ateratzean guztiz bizi ateratzen dituk, distiratsu, bitrifikaturik bezalatsu.

● Koloreok guztiz finkatuak ahal dituk, hau da, alferrik galtzeko arriskurik edo ez ote?

—Ez, kristala bezala gelditzen duk, eta horman jarri gero zikintzen den neurrian euriak ere garbituko dik era berean. Gainera, behar izanez gero, ur mangera batez ere garbi zitekek.

● Tira ba, lana bukatuxea zegok. Horman jartzea falta zaiguk.

—Bai, lehen esan dugunez, ale bakoitzak bi zulo zeuzkak, eta horman ere beste horrenbeste, guztiz sei milaren bat, horman zehar alegia. Binaka zarpia pieza bakoitzari jarri eta, banan banan, seriea eta numerua kontutan harturik, hormari erantsi.

● Eta hik bakarrik egin ahal duk lan guzti hori?

—Ez, tailarrean Remigio Alkorta lagundu zidak. Usurbildar jubilatatu bat duk, langile ona eta guztiz gizon jator eta erresponsablea. Horman, iheltsu lanean berriz, Joxe Elortza eta Pello Muguruza, ene lagunak.

● Horma ikusiz gero, bazirudik bukatuxea da goela. Zer falta duk erabat amaitzeko?

—Bataz beste hamabosten bat pieza edo puskatu egin duk horman jartzean. Ezer guti egia esan. Alde batetik, beraz, falta diren hamabost hoik berriro egin behar ditiat. Bestetik, ale guztien arteko juntak edo bitarteak bete behar, baldosa edo azulejoen artean egin ohi den bezalaxe, hotzen batek edo ez diezan aldakuntzarik erakar. Asko botata ere hamabost eguneko lana duk, baina, beste zenbait arazotan ere ari nauk eta...

● Asmoa, asmo soila, gero zer aterako zuan jakin gabe, Ayuntamenduarena izan zuan haseran. Zer nola erantzun dik gero?

—Ayuntamentua ezin hobeki portatu duk. Ideia erabat ene esku utziz lehenik, eta zorioneko hormaren apaintzeak eragin dituen gastu guztiez arduratuz gero, tailarra, labea, buztina, eta gainontzeko guztiez alegia, bai eta arazo honetan langile soil izan naizen aldetik ene soldataz ere.

● Hire «ideia» hori aipatu diagu halakoren batean. Izan ere, arte obra batez berri eman beharrak ekarri nauk Usurbilera, eta artegintza honen teknikaz baino ez gaituk ari izan. Zein arte motatan sar ote zezakeagu hire lan berri hau, edota nola deituko hioke?

—Ba... «abstrazioa» deitzen ziaioz... nik egiten dudun pintura «abstrazioan» sartzen dela ueste diat. «Abstrazioa expresionista» bat edo horrela...? Abstrazioak berea dik literatur interpretazio bat ez izate, hau da, ez duela etxearekin, arbolarekin edo zeraekin zer ikusirik, imajinaziozko abentura bat... krea-zio lan bat... ez zekiat nik ba nola... jakina berrehun mila liburu zeudek honen gainean eta... zer esango diat ba... pintura-hizkuntza denez gero, beste hizkuntza batez esplikatzeko ez duk erraza.

● Edozein modutan nahiko argi geratzen dela ueste diat Jose Luis, interes pittin bat agertzen duenarentzat behintzat. Zoritzarrez, interes gehiegi ea apika. Zer pentsa bestela Usurbilgo plazan urtebete pasa ari den gizonaren lanaz ezertxo ere aipatu ez delarik?

—Herri xeble honek sarrerak ere halakoxeak ditukik eta...

—oOo—

Erantzun apala Zumetarena. Dena den, bada azken hamairu hilabete honetan beronen lanaz arduratu denik. Hoitako bat Antton Elizegi, Lasarteko argazkilaria dugu. Anttonek bere erretratatzeko makinaz jarraitu ahal izan du Zumetaren obra, eta hirurogeitaka argazkiren bilduma egina du, usurbildar artistak urtebete buruan egin duen lan moldaketaren lekuko.

Dokumentu paregabea, mural baten historiaren adiarazkarri dena. Bere zenbaitz baliatu gara erreportaje hau osatzeko.

Zumeta, Alkorta, Elortza, Mugerza, Elizegi, Usurbil herria... ZORIONAK!

Luis A. Aranberri

